

RESEARCH FOCUS

บทความวิจัยสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการ

ปีที่ 1 ฉบับที่ 7 (กรกฎาคม 2567)

ระบบการศึกษาในประเทศไทย

- ◆ รูปแบบการพัฒนาคุณภาพครูให้เป็นครูมืออาชีพเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน
- ◆ การศึกษาเปรียบเทียบระบบการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา ระหว่างไทยกับสิงคโปร์
- ◆ การพัฒนาการศึกษาอันเป็นผลมาจากสถานการณ์ โควิด 19
- ◆ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทย
- ◆ การขับเคลื่อนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

02 242 5900 ต่อ 5761

คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นหน่วยงานสนับสนุนการปฏิบัติงานของฝ่ายนิติบัญญัติ ในส่วนของภารกิจด้านการวิจัยรับผิดชอบโดยกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาสำนักวิชาการ ปฏิบัติหน้าที่ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและการเผยแพร่ข้อมูลการวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงงานรัฐสภาและสาธารณชน จากบทบาทและหน้าที่ดังกล่าว กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาจึงได้พิจารณาคัดเลือกผลงานวิจัยด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคม โดยนำเสนอในรูปแบบบทความวิจัย ทั้งนี้ เพื่อให้ผลงานวิจัยเป็นกลไกสำคัญด้านวิชาการและมีการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ในการสนับสนุนการปฏิบัติงานให้กับสภาผู้แทนราษฎร และภารกิจงานของคณะกรรมการธิการต่าง ๆ ที่มีบทบาทหน้าที่ในการพิจารณา ร่างกฎหมาย ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และการพิจารณาศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องตามบทบาทหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งบทบาทในแต่ละด้านจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลทางวิชาการและผลงานวิจัยเพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงประกอบการพิจารณา อันจะส่งผลสำคัญต่อการตัดสินใจในการทำหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล และมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ

จากความสำคัญดังกล่าว กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาจึงได้จัดทำ Research Focus (บทความวิจัยสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการธิการ) ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อวงงานรัฐสภาและเป็นข้อมูลที่สำคัญที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า วิจัยอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถเป็นข้อมูลสนับสนุนการปฏิบัติงานให้แก่สมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการ บุคคลในวงงานรัฐสภา รวมถึงประชาชนผู้สนใจทั่วไป โดยนำเสนอในรูปแบบของบทความวิจัยที่มุ่งเน้นความถูกต้อง ครบถ้วน กระชับและเข้าใจง่าย พร้อมมีบทสรุปและการวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรัฐสภาไปปรับใช้ได้ตรงตามความต้องการ และเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานด้านนิติบัญญัติต่อไป

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา
สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพครูให้เป็นครูมืออาชีพเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

วิจัยโดย อรุณช มั่งมีสุขศิริ
เรียบเรียงโดย ปรียวรรณ สุวรรณสุนย์
วิทยาการชำนาญการพิเศษ

อาชีพครูถือว่าสำคัญอย่างยิ่ง เพราะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญมั่นคง และก่อนที่จะพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญได้นั้น จะต้องพัฒนาคน คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่า สมบูรณ์ทุกด้าน จึงจะสามารถช่วยสร้างความเจริญให้แก่ชาติได้ต่อไป การพัฒนาครูให้เป็นมืออาชีพว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องสร้างครูให้มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน คือ ความรู้ความสามารถ ทักษะในการให้การศึกษอบรม มีความประพฤติดี เอาใจใส่ลูกศิษย์ และปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู โดยเฉพาะการก้าวทันต่อศตวรรษที่ 21 ที่ต้องมีทักษะสำคัญในการใช้ชีวิตและทำงาน คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ

บทนำ

การพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งให้ครูตระหนักถึงหน้าที่ที่สำคัญ คือ การสั่งสอนผู้เรียนทั้งในด้านวิชาการ ด้านจิตใจ และด้านความประพฤติ หน้าที่การสั่งสอนผู้เรียนที่ครอบคลุมทุกด้านของครูมืออาชีพเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จะช่วยส่งเสริมให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรากฐานในการพัฒนาคุณภาพคนสู่สังคมที่ดี ที่มีความมั่นคง โดยมีครูเป็นบุคคลสำคัญในการสร้างเยาวชนที่ดีและสร้างอนาคตของประเทศ การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 รัฐบาลได้มีแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ที่จะปรับโครงสร้างประเทศให้ก้าวสู่ประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) เป็นยุคปัญญาประดิษฐ์ กระบวนการพัฒนาการศึกษาจะต้องขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศให้ใช้ปัญญาสร้างอาชีพ มีความรู้ด้านเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้น ครูจึงเป็นบุคลากรสำคัญที่จะเอื้ออำนวยให้เยาวชนมีความรู้ดีให้ประเทศ ก้าวเข้าสู่ประเทศไทย 4.0 ตามแผนแม่บทของรัฐบาลได้

การพัฒนาคุณภาพครูของประเทศต่าง ๆ เช่น ฟินแลนด์ นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ เนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และจีน ซึ่งแต่ละประเทศต่างมุ่งเน้นการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับทิศทางนโยบายการปฏิรูปประเทศ โดยมีกฎหมายหรือนโยบายให้ครูต้องได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานและพัฒนาตนเองทุกปีอย่างต่อเนื่อง สำหรับประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและการพัฒนาครู โดยได้ปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบและกระบวนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม

มีการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาครูไว้ในกฎปฏิรูปการศึกษา สาระสำคัญของการปฏิรูปครู คือ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่าให้เป็นคนเก่ง คนดี มีใจรักในวิชาชีพครู การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนยุคศตวรรษที่ 21 ควรจะมีรูปแบบการพัฒนาการศึกษาแบบใหม่ที่แตกต่างจากการศึกษาในศตวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาครูมีความจำเป็นต้องมองเชิงระบบในองค์ประกอบของระบบการศึกษาทั้งหมด ต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ให้ความสำคัญกับการสร้างทักษะในการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาสาระที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า

จากการวิเคราะห์ระบบการพัฒนาครูใน 2 มิติ ได้แก่ 1) ระบบการฝึกอบรมครู และ 2) ระบบการประเมินสมรรถนะและผลงานครู เพื่อให้ผลตอบแทน ชี้ให้เห็นว่าสภาพปัญหาสำคัญของการพัฒนาครู คือ รูปแบบการพัฒนาครูไม่สอดคล้องกับปัญหาที่ครูและโรงเรียนเผชิญ การพัฒนาครูส่วนใหญ่เป็นการฟังบรรยายมากกว่าการฝึกปฏิบัติ ทำให้ครูทิ้งห้องเรียน รวมทั้งยังขาดการติดตามและสนับสนุนให้มีการนำความรู้ไปใช้ จึงทำให้การพัฒนาสิ้นสุดเพียงขั้นตอนการสร้างและถ่ายทอดความรู้ แต่ไปไม่ถึงขั้นตอนการนำความรู้ไปปฏิบัติ การฝึกปฏิบัติ การทบทวน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหา อีกทั้งผลการประเมินคุณภาพครูและโรงเรียนไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการประเมินคุณภาพ ไม่สามารถพัฒนาครูได้ทั่วถึงทุกโรงเรียน จึงมีความจำเป็นที่จะศึกษาพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพครูให้เป็นมืออาชีพที่เป็นการพัฒนาให้ตรงตามความต้องการของครูแต่ละคน รวมทั้งการนำนวัตกรรม “ชุมชนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ” เป็นนวัตกรรมจากการปฏิรูปการศึกษาที่นานาประเทศใช้เป็น

เครื่องมือในการสร้างการรวมตัวกันของครูเพื่อทำงานอย่างสร้างสรรค์ การพัฒนาครูจากมุมมองการพัฒนาจากระดับปฏิบัติในโรงเรียนสู่ระดับนโยบายโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา และจัดทำเป็นนวัตกรรมต้นแบบพร้อมข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาคุณภาพครูไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพครูให้ เป็นมืออาชีพเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบพัฒนาคุณภาพครูให้ เป็นมืออาชีพเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน
3. เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบพัฒนาคุณภาพครูให้ เป็นมืออาชีพเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

ผลการวิจัย สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพครูให้ เป็นมืออาชีพเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน เป็นรูปแบบ Semantic Model คือ รูปแบบที่ใช้ภาษาในการอธิบายและแสดงให้เห็นความสัมพันธ์และองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการของรูปแบบเป็นรูปแบบพัฒนาคุณภาพครูจากแนวคิดการพัฒนาเชิงระบบที่เชื่อมโยงทุกฝ่ายของโรงเรียนให้ทำงานร่วมกันอย่างมีขั้นตอน ใช้วงจรเดมมิ่ง (Deming Cycle: PDCA) เพื่อควบคุมคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพครู เนื้อหาการพัฒนาตามความต้องการของครูในการพัฒนาตนเอง ตรงกับงานที่ปฏิบัติจริงในห้องเรียน และที่ได้รับมอบหมายสู่ความเป็นมืออาชีพเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้บรรจุในแผนงานประจำปีของโรงเรียน และในแผนพัฒนาครูรายบุคคล มีการประเมินผล 3 ระยะ คือ ก่อน ระหว่าง และหลังการพัฒนาคุณภาพครู (2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบเป็นการพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติของครูมืออาชีพ เปลี่ยนแปลงจัดการเรียนรู้เป็นแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การช่วยเหลือกัน (Collaborative Learning) และการลงมือปฏิบัติ (Active Learning) พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (3) โครงสร้างเชิงระบบ การพัฒนาคุณภาพอย่างเป็นระบบ ได้แก่ ระบบหลักและระบบย่อย ระบบหลักคือ ระบบการควบคุมคุณภาพ การปฏิบัติงานของโรงเรียนด้วยวงจรคุณภาพเดมมิ่ง (Deming Cycle: PDCA) และระบบย่อย คือ การเตรียมการ และกระบวนการของวงจร

พัฒนาคุณภาพครูด้วยชุมชนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ (PLC Cycle) และมีเว็บไซต์ <http://gg.gg/plcweb> “พัฒนาการเรียนรู้สู่ความเป็นครูมืออาชีพ” เป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพครูตามแนวคิดของรูปแบบการพัฒนาคุณภาพครู (4) แผนการพัฒนาคุณภาพครู ผู้บริหารจะอำนวยความสะดวกและนำคณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนพัฒนาคุณภาพครู ประกอบด้วยแผนพัฒนาคุณภาพประจำปีของโรงเรียนจากการปรับปรุงแผนปฏิบัติการประจำปี วิสัยทัศน์ พันธกิจ อัตลักษณ์ หลักสูตร สถานศึกษา ฯลฯ เพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนสู่ศตวรรษที่ 21 และแผนพัฒนาตนเองของครูรายบุคคล โดยระบุเป้าหมาย วิธีการพัฒนา การตรวจสอบและปรับปรุงงานประจำ และงานที่ได้รับมอบหมายเพิ่มเติมให้ครูแต่ละคนวางแผนพัฒนาตนเอง (5) กระบวนการปฏิบัติการเพื่อพัฒนาคุณภาพครู กระบวนการนำรูปแบบไปใช้ประกอบด้วยผู้ปฏิบัติการ 3 ฝ่าย คือ ครูผู้พัฒนาตนเอง สมาชิกเพื่อนครูที่รวมเป็นชุมชนเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพครู และผู้บริหารรูปแบบมีกระบวนการนำไปใช้ที่ง่าย และสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพครู จากภายในสู่ภายนอก 6 ขั้นตอน (AI EP-PDCA) คือ ปลูกอุดมการณ์-สำรวจศักยภาพ-วางแผน-ปฏิบัติตามแผน-ตรวจสอบ-พัฒนา และ (6) เงื่อนไขความสำเร็จ คือ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ แสดงความเชื่อในคุณค่าของการพัฒนาคุณภาพครู กำหนดนโยบายจัดโครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ (Supportive structure) ครูต้องยึดมั่นในอุดมการณ์ที่จะพัฒนานักเรียนให้สำเร็จตามเป้าหมายในทักษะศตวรรษที่ 21 โดยเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพของตนเองที่มีจุดเน้นสำคัญ 2 ด้าน คือ (ก) การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ และ (ข) การเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและกระบวนการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการปฏิบัติการกิจอย่างเหมาะสม รวมทั้งการวัดและประเมินผลมาใช้เป็นเครื่องมือประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งรายบุคคลและภาพรวมของสถานศึกษา

2. ผลการใช้รูปแบบพัฒนาคุณภาพครูให้ เป็นมืออาชีพเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษาและขยายโอกาสทางการศึกษา ได้ทดลองใช้รูปแบบพัฒนาคุณภาพครู 6 ขั้นตอน (AI EP-PDCA) ในระยะเวลา 1 ภาคเรียน ประเมินคุณภาพของรูปแบบในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์จากครู พบว่ารูปแบบการพัฒนาคุณภาพครูมีความเหมาะสม เป็นไปได้และเป็นประโยชน์ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.51-4.00) และประชุมสนทนากลุ่ม ครู ผู้บริหารโรงเรียน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ารูปแบบการพัฒนา

คุณภาพครูมีความเหมาะสม เป็นไปได้ในการนำไปใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับ และผลการดำเนินงานตามขั้นตอนของรูปแบบทำให้ครูพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะเป็นครูมืออาชีพ เปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ใช้สื่อเทคโนโลยีให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติและเรียนรู้ร่วมกันมากขึ้น วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นการร่วมมือแบบกัลยาณมิตร ผู้บริหารและครูร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทบทวน ปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ พันธกิจของโรงเรียนสอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ครูรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ไม่มีช่องว่างระหว่างกัน สามารถทำงานร่วมกันได้ และผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ และทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารเทคโนโลยีในระดับดี

3. ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาคุณภาพครูให้เป็นมืออาชีพเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน จากการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิสรุปได้ว่ารูปแบบมีคุณภาพ มีความถูกต้อง (Accuracy) เหมาะสม (Propriety) เป็นไปได้ (Feasibility) ในการนำไปใช้ในระดั้มาก สอดคล้องตามทิศทางการปฏิรูปการศึกษา และนโยบายที่ไม่ให้ครูทิ้งห้องเรียน สนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองให้ได้มาตรฐานวิชาชีพที่โรงเรียน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและกระบวนการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร และการปฏิบัติภารกิจอย่างเหมาะสม

4. ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือ (1) นโยบายการพัฒนาคุณภาพครูของหน่วยงานต้นสังกัดจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับมาตรฐานวิชาชีพทั้งมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน (2) การพัฒนาคุณภาพครูให้มีคุณภาพ ควรให้ความสำคัญกับศาสตร์ทางความคิด คือ กระตุ้นอุดมการณ์ความเป็นครูให้เป็นพลังขับเคลื่อนภายในเพื่อทำงานให้บรรลุตามเป้าหมาย (3) รูปแบบพัฒนาคุณภาพครูต้องเป็นระบบที่นำไปปฏิบัติได้ง่าย สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาของครูแต่ละคน ให้ความสำคัญในการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ และร่วมมือกันทำงานมากขึ้น โดยมุ่งพัฒนาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (4) ส่งเสริมให้ครูพัฒนาศักยภาพตนเองและเรียนรู้ทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และวิทยาการใหม่ ๆ สอดคล้องกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ เป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาประเทศสู่ประเทศไทย 4.0 และ (5) ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญที่จะส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพของครู ดังนั้น รูปแบบพัฒนา

คุณภาพครูต้องเป็นรูปแบบที่สามารถเชื่อมโยงระบบบริหารจัดการคุณภาพโรงเรียนและระบบพัฒนาคุณภาพครูทั้งโรงเรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารและครูปฏิบัติภารกิจตามบทบาทหน้าที่ได้ดีขึ้น อย่างมีขั้นตอนง่ายและสะดวกขึ้น

บทสรุปและการวิเคราะห์

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ผู้รับการพัฒนา คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา แล้วนำผลการพัฒนาสู่การเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงผู้เรียนต่อไป ซึ่งการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาควรต้องมีความหลากหลายและมีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการพัฒนาเป็นสำคัญ จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกทำให้เกิดมิติของการพัฒนามากมาย ส่งผลทำให้สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย หากมองที่การพัฒนาจัดการเรียนรู้ในยุค New Normal ของภาคการศึกษาที่ผ่านมา ส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปรับตัวรับชีวิตวิถีใหม่ ที่กระทบต่อการสอนอันเป็นหน้าที่หลักของครู ซึ่งต้องมีบทบาทเปลี่ยนแปลงไป โดยครูจะต้องปรับตัวและพัฒนาด้านวิธีการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลดีต่อนักเรียนและเยาวชนของชาติอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของบุคลากรทางการศึกษาจะต้องสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพในหลากหลายมิติให้แก่ผู้เรียน โดยครูและบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาตนเองไปสู่การสร้างผู้เรียนที่สามารถมีทักษะสอดคล้องกับความต้องการของสังคมในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรจะต้องพัฒนาตนเองให้มีความเป็นมืออาชีพเพิ่มเติมจากผลศึกษาวิจัยข้างต้น คือ

1. ส่งเสริม พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อจะได้นำไปสู่การจัดการเรียนการสอนหรือสนับสนุนการเรียนการสอนในระยะทางไกล นำไปสู่การส่งเสริมกระตุ้นให้นักเรียนเข้าใจและมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีต่อไป โดยเฉพาะการรู้เท่าทัน Social Media การวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้องและนำไปสู่ประโยชน์ในการใช้งานของข้อมูล
2. ส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายการศึกษา เพื่อการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาในวิชาชีพทางการศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในฐานะของผู้เรียนตามหลักการของความเป็นประชาธิปไตย

3. ส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มี Mind Set ที่ต้องปรับกระบวนการทัศนในการเรียนการสอน โดยเฉพาะครูและบุคลากรทางการศึกษาจะร่วมมือกันอย่างไร เพื่อให้เด็กได้รู้ศักยภาพของตนเอง มีทักษะ ทัศนคติ และมีความรู้ที่ติดต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบันและอนาคต ด้วยการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้และมีทักษะที่เกิดจากการปฏิบัติงานจริง โดยมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสนับสนุนในการเรียนรู้ให้เกิดความสะดวกรวมมากขึ้น

4. ส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มียุทธศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์ มีหลักเหตุและผลในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถรู้ คิด วิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความตระหนักและใส่ใจเรื่องความปลอดภัยด้านสุขภาพ และให้ความสำคัญในการร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม และความสำคัญของพลังงานทดแทนและพลังงานหมุนเวียน อันจะนำแนวคิดดังกล่าวไปสู่ผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อร่วมกันในการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมอนาคตในภาพรวม

ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของบทสรุปในประเด็นที่สำคัญ หากผู้อ่านมีความสนใจต้องการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม สามารถสืบค้นได้ตาม QR Code ที่แนบมาท้ายบทความนี้

บรรณานุกรม

เจริญ ภูวิจิตร. (ม.ป.ป.). แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในยุค Next Normal. สืบค้น 18 เมษายน 2567 จาก <https://www.nidtep.go.th/2017/publish/doc/20220308-4.pdf>

ประเสริฐ สอนจันทร์. (ม.ป.ป.). ความเป็นมาและความสำคัญของครู. สืบค้น 18 เมษายน 2567 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/272446>

วิทยา ทองดี, และ พระพัฒนพล สิริสุวณโณ (เพชรไชย). (2566). การพัฒนาครูสู่ความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8(1), 757–766.

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป.). ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21. สืบค้น 18 เมษายน 2567 จาก <https://www.okmd.or.th/okmd-opportunity/new-gen/262/>

อรนุช มั่งมีสุขศิริ. (2564). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพครูให้เป็นครูมืออาชีพเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน. วารสาร การวิจัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 1(1), 133–148.

ศึกษารายละเอียดของรายงานวิจัยได้ที่

การศึกษาเปรียบเทียบระบบการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาระหว่างไทยกับสิงคโปร์

วิจัยโดย รองศาสตราจารย์ อีระ ลินเดชาธิ์ และคณะ

เรียบเรียงโดย วิลาสินี ฉายรัตน์ตระกูล

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

“หลักสูตรการเรียนการสอนอาชีวศึกษาขาดความยืดหยุ่นและไม่ทันต่อความต้องการของตลาดแรงงาน และไม่สามารถสร้างนักศึกษาที่มีคุณภาพตามความต้องการของสถานประกอบการได้ ส่งผลให้นักศึกษาที่จบมาขาดทักษะที่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ ทำให้สถานประกอบการต้องหาทางออกโดยการเปิดโรงเรียนสอนทักษะวิชาชีพเอง นอกจากนี้ คุณภาพสื่อการเรียนการสอนเป็นอีกปัญหาหนึ่ง ซึ่งสื่อการเรียนการสอนและตำราที่ใช้ในการเรียนการสอนยังขาดคุณภาพ ไม่มีความทันสมัย และไม่เพียงพอ รวมถึงคุณภาพของครูผู้สอนที่ยังขาดความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพที่สอนและขาดประสบการณ์ทำงานในสถานประกอบการ”

บทนำ

ปัจจุบันระบบการศึกษาไทยยังขาดความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ เนื่องมาจากปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การผลิตบัณฑิตที่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ตั้งแต่ภาพใหญ่ในระดับมหภาคหรือระดับประเทศลงไปในระดับอุตสาหกรรม จนกระทั่งถึงระดับจุลภาคในแต่ละองค์กร การขาดแคลนแรงงานลักษณะนี้แบ่งออกเป็นการขาดแคลนใน 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านปริมาณ มีไม่เพียงพอต่อความต้องการ และ 2) ด้านคุณภาพ ทักษะความสามารถไม่ตรงหรือไม่ถึงระดับที่ต้องการใช้งาน จากข้อมูลพบว่า ปัจจุบันมีบัณฑิตจบใหม่จากทุกมหาวิทยาลัยมากกว่า 1 แสนคนต่อปี แต่อัตราการว่างงานอยู่ที่ร้อยละ 27 ของจำนวนบัณฑิตจบใหม่ กล่าวคือ บัณฑิตจบใหม่ตกงานถึง 1 ใน 4 โดยกลุ่มบัณฑิตดังกล่าวเลือกที่จะประกอบอาชีพอิสระ ศึกษาต่อ รวมถึงทำงานที่ไม่ตรงหรือต่ำกว่าวุฒิการศึกษา มหาวิทยาลัยหลายแห่งจึงมีการปรับหลักสูตรการสอนโดยเปิดสอนวิชาที่มหาวิทยาลัยมีความเชี่ยวชาญ ยกเลิกหลักสูตรที่ไม่มีผู้เรียนหรือลดการรับนักศึกษาในหลักสูตรที่ไม่ใช่ความต้องการของประเทศ ไม่นับรวมทั้งบริษัทเอกชนขนาดใหญ่หันมาสร้างสถาบันการศึกษาและผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพตรงกับความต้องการของบริษัทหรืออุตสาหกรรมของตนเอง นอกจากนี้ กระทรวงต่าง ๆ ได้ทำงานประสานกับทุกภาคส่วนเพื่อให้แรงงานที่เข้าสู่ตลาดสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของภาคอุตสาหกรรมของประเทศและหลากหลายสาขาวิชาชีพได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลด้านระบบการศึกษาในสายอาชีพของประเทศไทย

2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบการศึกษาในสายอาชีวศึกษาของประเทศไทยและสิงคโปร์ ครอบคลุมระบบบริหารจัดการ การพัฒนาผู้เรียน โปรแกรม/หลักสูตรการเรียนการสอน และแนวทางการสร้างอาชีพให้ผู้จบการศึกษามีมาตรฐานด้านแรงงานที่เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงาน

3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะต่อระบบการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและต่อระดับอื่นที่มีผลกระทบต่อคุณภาพของอาชีวศึกษา

ผลการวิจัย สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. ข้อมูลด้านระบบการศึกษาในสายอาชีพของประเทศไทย

1.1 สถานการณ์ ข้อมูล สถิติตัวเลขที่น่าสนใจ ความต้องการแรงงานในสายอาชีพพบว่า ภาคอุตสาหกรรมและตลาดแรงงานไทยมีความต้องการแรงงานมากที่สุดในกลุ่มการท่องเที่ยว กลุ่มรายได้สูงและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและอุตสาหกรรมดิจิทัล การขาดแคลนผู้เรียนที่ปรากฏให้เห็นในอุตสาหกรรมหลายประเภท อาทิ อุตสาหกรรมสิ่งทอ ประมง เกษตรและแนวโน้มความต้องการแรงงานของตลาดแรงงานในประเทศไทยช่วงปี 2560–2564 อาชีพที่คาดว่าจะยังเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานมากที่สุด คือ ด้านเกษตรกรปลูกพืชสวนและพืชไร่เพื่อการค้าขาย 7.51 ล้านคน รองลงมาคือ ผู้จำหน่ายสินค้าในร้านค้า แนวโน้มความต้องการแรงงานของตลาดแรงงานในแต่ละภาคอุตสาหกรรมตามประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่คาดว่าจะมีความต้องการแรงงานและการเข้าสู่ตลาดแรงงานมากที่สุด คือ อุตสาหกรรมการเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์ กิจกรรม

รองลงมา คือ อุตสาหกรรมการขายปลีก (ยกเว้นยานยนต์ และจักรยานยนต์) ซึ่งข้อมูลประมาณการผู้สำเร็จการศึกษา และผู้เข้าสู่ตลาดแรงงานของสายอาชีพศึกษาในปีการศึกษา พ.ศ. 2559–2561 พบว่าผู้สำเร็จการศึกษาและผู้เข้าสู่ตลาดแรงงานส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคอุตสาหกรรม รองลงมา คือ ภาคพาณิชย์กรรม/บริหารธุรกิจ ทำให้เห็นว่าเด็กที่กำลังเข้าสู่ตลาดแรงงานมีความไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ในด้านอัตราค่าจ้างในระดับ การศึกษายิ่งสูงขึ้นทำให้ระดับรายได้ยิ่งเพิ่มขึ้น โดยปริญญาตรีมีค่าจ้างเฉลี่ยสูงกว่าแรงงานที่จบประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทำให้หลายครอบครัวตัดสินใจให้บุตรหลานเรียนระดับปริญญาตรีเพื่อประกอบอาชีพทักษะสูง ในทางกลับกันคาดว่าในอนาคตอัตราค่าจ้างสายอาชีพมีแนวโน้มจะสูงกว่าอัตราค่าจ้างวุฒิปริญญาตรี

1.2 ปัญหาและอุปสรรคของระบบการศึกษา ในระดับอาชีวศึกษาไทย แบ่งออกเป็น 5 ปัญหาหลัก ดังนี้

1.2.1 ปัญหาและอุปสรรคของระบบ การศึกษาเชิงโครงสร้าง ระบบการศึกษาของชาติขาดการ มองแบบองค์รวมและขาดความต่อเนื่องของนโยบาย นโยบายรัฐบาลไม่สนับสนุนการพัฒนาด้านการอาชีวศึกษา อย่างจริงจัง ขาดการประชาสัมพันธ์ด้านการอาชีวศึกษา การปรับนโยบายรับนักเรียน ปี 2556 ที่เปิดให้สายสามัญ รับนักเรียนชั้นเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายแบบไม่จำกัด จำนวน และขาดมาตรการจำกัดสัดส่วนจำนวนนักเรียน

1.2.2 ปัญหาโครงสร้างด้านกฎระเบียบ และข้อกำหนด กฎหมายกลางในการเรียนการสอนแบบ ทวิภาคีขาดความยืดหยุ่น กฎหมายแรงงานที่ไม่อนุญาตให้ สถานประกอบการจ้างนักศึกษาที่สถานศึกษาส่งมาฝึกงาน ได้เนื่องจากนักศึกษากลุ่มดังกล่าวส่วนใหญ่มีอายุไม่เกิน 18–19 ปี และกฎหมายการเกณฑ์ทหารในเด็กที่ไม่ได้เรียน วิชาตินแดน

1.2.3 ปัญหาโครงสร้างงบประมาณ ที่มีความล่าช้าและขาดแคลน การกำหนดงบประมาณ อุดหนุนรายหัวจากปัญหาการขาดแคลนงบประมาณมี ความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและ การจัดการภายในของสถานศึกษา ในด้านการบริหารจัดการ งบอุดหนุนรายหัวกับการบริหารภายใน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถานศึกษาอาชีวศึกษาในภาคเอกชนประสบปัญหา เป็นอย่างมากในด้านการบริหารงานบุคลากรภายใน

1.2.4 ปัญหาและอุปสรรคของระบบ การศึกษาด้านคุณภาพ หลักสูตรการเรียนการสอน อาชีวศึกษาขาดความยืดหยุ่นและไม่ทันต่อความต้องการ ของตลาดแรงงาน และไม่สามารถสร้างนักศึกษาที่มี คุณภาพตามความต้องการของสถานประกอบการได้ ส่งผลให้นักศึกษาที่จบมาขาดทักษะที่ตรงกับความต้องการ สถานประกอบการ ทำให้สถานประกอบการต้องหา ทางออกโดยการเปิดโรงเรียนสอนทักษะวิชาชีพเอง นอกจากนี้ คุณภาพสื่อการเรียนการสอนเป็นอีกปัญหาหนึ่ง ซึ่งสื่อการเรียนการสอนและตำราที่ใช้ในการเรียนการสอน ยังขาดคุณภาพ ไม่มีความทันสมัยและไม่เพียงพอ รวมถึง คุณภาพของครูผู้สอนที่ยังขาดความเชี่ยวชาญในสาขา วิชาชีพที่สอนขาดประสบการณ์ทำงานในสถานประกอบการ

1.2.5) ปัญหาและอุปสรรคของระบบ การศึกษาด้านค่านิยมและภาพลักษณ์ สังคมปัจจุบันมี ค่านิยมการเรียนเพื่อให้ได้ใบปริญญาจึงทำให้ผู้เรียนเลือก เรียนสายสามัญมากกว่าสายอาชีพ นอกจากนี้ การเรียน อาชีวศึกษายังมีภาพลักษณ์ด้านความรุนแรงภายใน สถาบันการศึกษาและการไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบการศึกษาใน สายอาชีวศึกษาของประเทศไทยและสิงคโปร์ครอบคลุม ระบบบริหารจัดการ การพัฒนาผู้เรียน โปรแกรม/ หลักสูตรการเรียนการสอนและแนวทางการสร้างอาชีพ ให้ผู้จบการศึกษามีมาตรฐานด้านแรงงานที่เป็นไปตาม ความต้องการของตลาดแรงงาน

2.1 ระบบการจัดการการศึกษาอาชีวศึกษา สายอาชีพของไทยเริ่มต้นจากระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มีระยะเวลาเรียน 3 ปี ต่อจากมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีเกณฑ์ คือ เกรดเฉลี่ยสะสม 2.00 ระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระยะเวลาเรียน 2 ปี ต่อจาก ปวช. หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่าที่มีเกณฑ์ คือ เกรดเฉลี่ยสะสม 2.00 ระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือ สายปฏิบัติการ ระยะเวลาเรียน 2 ปี รับผู้จบ ปวส. เพื่อเรียน ต่อเนื่อง 2 ปี

แต่สายอาชีพของสิงคโปร์มีเกณฑ์บังคับ ที่ชัดเจนด้วยคะแนนผลการสอบระดับชาติ (PSLE) ในระดับประถมศึกษาที่จะตัดสินว่าเด็กคนใดจะได้เรียน สายใด จากนั้นระดับมัธยมศึกษาจะแบ่งออกเป็น 3 หลักสูตร เพื่อให้นักเรียนที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ตอนปลายได้เข้าศึกษาตามระดับความสามารถในการเรียน ตามคะแนน PSLE ได้แก่ หลักสูตรพิเศษ (Special Course)

คะแนน PSLE ระดับดีเยี่ยม ใช้เวลาเรียน 4 ปี หลักสูตรเร่งรัด (Express Course) คะแนน PSLE ระดับดี ใช้เวลาเรียน 4 ปี หลักสูตรปกติ (Normal Course) คะแนน PSLE ระดับปานกลาง ใช้เวลาเรียน 4–5 ปี ระดับหลังมัธยมศึกษา (Post-Secondary Education) นักเรียนที่สำเร็จมัธยมศึกษาและสอบ GEC “O” Level ได้คะแนนดีจึงจะเข้าศึกษาในวิทยาลัยได้ ส่วนผู้ที่สนใจทางด้านช่างเทคนิคและพาณิชยกรรมสามารถเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยโพลีเทคนิค หลักสูตร 3 ปี เมื่อสำเร็จแล้วสามารถศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยได้เช่นกัน

2.2 ด้านการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา

การพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาไทย ได้แก่ 1) โครงการ 3 ม. (มีงาน มีเงิน มีวุฒิการศึกษาเพิ่ม) เป็นโครงการที่กรมการจัดหางานได้ร่วมมือกับสถานศึกษาและสถานประกอบการ 2) โครงการจัดตั้งศูนย์การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ หรือ TVET Hub มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรในสายอาชีพให้ตอบโจทย์ความต้องการของภาคธุรกิจอุตสาหกรรม 3) โครงการกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ มุ่งให้มีการจ่ายค่าจ้างตามทักษะวิชาชีพและทักษะการปฏิบัติงาน และ 4) แนวทางการเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนต่าง ๆ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและต่างประเทศผ่านระบบทวิภาคี ด้านการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาสิงคโปร์ มีการฝึกอบรมเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพบนพื้นฐานของทักษะและการจัดโครงการระดับชาติ Skills Future มุ่งเน้นความต้องการทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการจ้างงานตลอดชีวิต

2.3 โปรแกรม/หลักสูตรการเรียนการสอน

อาชีวศึกษา อาชีวศึกษาไทย ประกอบด้วย 9 หลักสูตร ได้แก่ อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ ศิลปกรรม คหกรรม เกษตรกรรม ประมง อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านอาชีวศึกษาสิงคโปร์ประกอบด้วย 14 หลักสูตร ได้แก่ กฎหมาย การดูแลส่วนบุคคลและการออกกำลังกาย การศึกษาและการฝึกอบรม การท่องเที่ยวและการบริการ ธุรกิจและบริหาร มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ และไอที วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ วิศวกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ สถาปัตยกรรมกรรมและการก่อสร้าง สังคมศาสตร์และสื่อ สุขภาพและการแพทย์ เกษตรกรรม และสัตวแพทยศาสตร์

2.4 ระบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา

อาชีวศึกษาไทย ประกอบด้วย 1) รูปแบบการเรียนการสอนผ่านระบบทวิภาคีเน้นการพึ่งพาความร่วมมือกับสถาน

ประกอบการ 2) รูปแบบการเรียนการสอนผ่านโครงการงาน (Project-based Learning) เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในลักษณะของการศึกษา สำนวจค้นคว้า ทดลอง และประดิษฐ์คิดค้น โดยครูทำหน้าที่ผู้อำนวยการความสะดวก (facilitator) หรือผู้ให้คำแนะนำ ด้านอาชีวศึกษาสิงคโปร์ประกอบด้วย 1) รูปแบบการเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยจะมีบทเรียนในแอปพลิเคชันและสื่อต่าง ๆ ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาผ่านสมาร์ตโฟนหรืออุปกรณ์อื่นจากระยะไกลได้ 2) รูปแบบการเรียนการสอนผ่านการทำโครงการงาน การเรียนผ่านห้องทดลอง การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง การเรียนรู้แบบอภิปรายและการเรียนรู้แบบตัวอย่าง และ 3) รูปแบบการเรียนการสอนผ่านกิจกรรมและการเข้าร่วมชมรมต่าง ๆ

2.5 แนวทางการสร้างอาชีพให้ผู้จบ

การศึกษามีมาตรฐานด้านแรงงานที่เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงาน อาชีวศึกษาไทย ประกอบด้วย

1) โครงการหลักสูตรอาชีวะพรีเมียมเปิดสอนหลักสูตรอาชีวะพรีเมียม เพื่อเตรียมความพร้อมด้านแรงงานรองรับ EEC ใน 6 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาระบบขนส่งทางราง สาขาเมคคาทรอนิกส์และหุ่นยนต์ สาขาช่างอากาศยาน สาขาหุ่นยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม สาขาโลจิสติกส์ และสาขาสมาร์ตฟาร์มเมอร์ และ 2) การสร้างความร่วมมือกับสถานประกอบการและภาคเอกชนให้ผู้เรียนเข้าฝึกงานได้ ด้านอาชีวศึกษาสิงคโปร์ประกอบด้วย (1) การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน (Skills Future) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะและความเชี่ยวชาญตามสายอาชีพ และ (2) การร่วมมือเชิงกลยุทธ์กับสถานประกอบการและภาคเอกชนในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนสำหรับการประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรม

3. ข้อเสนอแนะต่อระบบการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และต่อระดับอื่นที่มีผลกระทบต่อคุณภาพของอาชีวศึกษา

1) ปฏิรูประบบการศึกษาทั้งระบบให้มีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกและตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน

2) ปฏิรูประบบอาชีวศึกษา โดยตั้งเป้าหมายในการมีบทบาทขับเคลื่อนภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ผ่านการแสวงหาความร่วมมือปรับภาพลักษณ์ รื้อถอนทัศนคติแบบเดิม สนับสนุนงบประมาณอย่างจริงจัง ปรับหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นและทันสมัย ปรับคุณภาพสื่อการเรียนการสอน และพัฒนาระบบประเมินคัดเลือกครู

บทสรุปและการวิเคราะห์

ผู้เรียบเรียงมีความเห็นว่าการพัฒนาระบบการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาให้เท่าทันสภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Disruption) ทั้งในด้านดิจิทัล ธุรกิจ อุตสาหกรรม การแข่งขันที่มีความหลากหลาย รูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภค รวมไปถึงเหตุที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า อาทิ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ภัยธรรมชาติ และโรคระบาด ภาครัฐจึงควรมีบทบาทนำในการยกระดับการศึกษาของอาชีวศึกษาไทย ดังนี้

1. ส่งเสริมภาพลักษณ์และการรับรู้เชิงบวกต่อระบบการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา อาทิ การสร้างความเชื่อมั่นในการหางานและการประกอบอาชีพหลังจบการศึกษา และการป้องกันและยับยั้งปัญหาการก่อเหตุความรุนแรงระหว่างสถาบัน

2. พัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า วิศวกรรมศาสตร์ ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ เทคนิคความปลอดภัยในงานก่อสร้าง เทคนิคการแพทย์ กายภาพบำบัด การวิเคราะห์และการออกแบบข้อมูล การพัฒนาซอฟต์แวร์ การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ ฯลฯ ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพวิชาชีพให้ได้มาตรฐานสากล

3. พัฒนาครูอาชีวศึกษา โดยการจัดฝึกอบรมกับผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อให้ครูอาชีวศึกษามีสมรรถนะ ทักษะ และความรู้ที่เพียงพอสำหรับการเรียนการสอน รวมทั้งควรกำหนดให้มีการลงนามความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาร่วมกับต่างประเทศ เพื่อสร้างเครือข่ายในการผลิตและพัฒนาครูอาชีวศึกษา

4. ประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดพื้นที่สำหรับการฝึกงานของผู้เรียนอาชีวศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงและเป็นแรงงานคุณภาพสำหรับสาขาวิชาชีพที่เรียน

บรรณานุกรม

ฉัตรกุล เอื้อพิพัฒนากุล. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบระบบบริหารอาชีวศึกษาประเทศไทยและประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.

ธีระ สิ้นเดชารักษ์, และ ปรีดา โพธิจันทร์. (2562). รายงานวิจัย เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบระบบการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา ระหว่างไทยกับสิงคโปร์. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

สุทธิพจน์ จิรดิพรสิทธิ์. (2559). การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาระดับอาชีวศึกษาประเทศไทยและประเทศสิงคโปร์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, บัณฑิตวิทยาลัย, ภาควิชาการบริหารการศึกษา, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.

สุวรรณ จุลมั่ง. (2565). รายงานผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการเพิ่มจำนวนผู้ศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค ๑๗ (พิษณุโลก). พิษณุโลก: ผู้แต่ง.

ศึกษารายละเอียดของรายงานวิจัยได้ที่

การพัฒนาการศึกษาอันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด 19

วิจัยโดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
เรียบเรียงโดย สิริสุร กระแสร์สุนทร
วิทยากรชำนาญการพิเศษ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและสร้างความพลิกผันในหลาย ๆ มิติอย่างรวดเร็ว การปรับตัวและการพัฒนาระบบการศึกษาให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงจึงมีความสำคัญ โดยภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการหลายด้าน อาทิ มุ่งสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีความเท่าเทียมผ่านช่องทางการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย พัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนให้กับครูโดยเฉพาะทักษะการใช้เทคโนโลยีและการสร้างสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ รวมถึงปรับเพิ่มสาระการเรียนรู้ด้านสุขภาวะทางอารมณ์และจิตใจในหลักสูตรการศึกษา พร้อมจัดให้มีครูที่สามารถให้คำปรึกษาในเรื่องดังกล่าวกับผู้เรียนได้อีกด้วย

บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและสร้างความพลิกผันในหลาย ๆ มิติอย่างรวดเร็ว รวมไปถึงส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ภายในประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการแพร่ระบาดในลักษณะดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้อีกจากเชื้อไวรัสเดิมหรือเชื้อโรคชนิดใหม่ ดังนั้น หากมีการศึกษาสถานการณ์ที่เคยเกิดขึ้นและนำมาเป็นข้อมูลประกอบเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้อีกในอนาคต ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงหรือโอกาสในการพัฒนาประเทศได้อีกครั้ง โดยเฉพาะในมิติด้านการพัฒนาการศึกษา ซึ่งที่ผ่านมาได้รับผลกระทบอย่างมากด้วยเช่นกัน ดังนั้น การกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศในภาวะวิกฤติและความไม่แน่นอนจึงมีความสำคัญและความจำเป็นเพื่อให้สามารถบริหารจัดการและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้อีก

ด้วยเหตุดังกล่าวสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงานกลางที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดทำแผนและนโยบายการศึกษาของประเทศ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษานำไปปฏิบัติ ได้เห็นถึงความสำคัญของสภาการณ์ที่ทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยเคยประสบปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด 19 ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษาทั้งทางบวกและทางลบ โดยการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมสังเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การแพร่ระบาดที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษา รวมทั้งวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการและ

แนวทางต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ และเสนอแนะแนวทางในการฟื้นฟูและพัฒนาการศึกษาไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

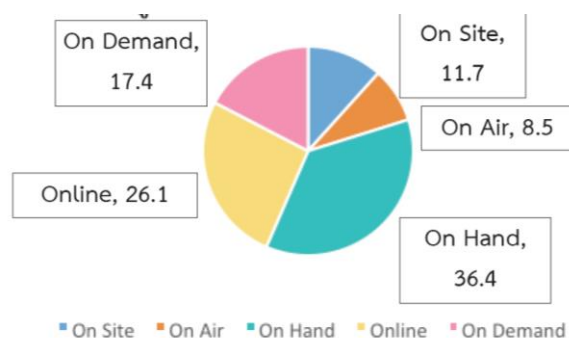
1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาการศึกษาอันเป็นผลมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประเทศไทยกับต่างประเทศ
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาการศึกษาอันเป็นผลมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประเทศไทย

ผลการวิจัย สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย จำแนกเป็นทางบวกและทางลบได้ ดังนี้

- 1.1 ผลกระทบทางบวก ประกอบด้วย (1) การปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอน จากการเรียนในชั้นเรียนที่สถานศึกษา เปลี่ยนเป็นการเรียนการสอน 5 รูปแบบ ได้แก่ การเรียนในชั้นเรียน (On Site) การเรียนผ่านโทรทัศน์ (On Air) การเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online) การเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (On Demand) และการเรียนการสอนแบบให้กลับบ้านไปทำที่บ้าน (On Hand)

โดยประเทศไทยได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ในการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น ดังรายละเอียดในแผนภูมิร้อยละของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในช่วงโควิด 19

ที่มา: ร้อยละของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนช่วงโควิด 19, โดย กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564, สืบค้นจาก <https://lms.thaimooc.org/>

(2) การปรับแนวทางการทดสอบ การวัดและประเมินผล จากที่เคยเน้นการทดสอบมาเป็นการมุ่งเน้นการวัดประเมินผลจากสภาพการปฏิบัติจริงและเพิ่มสะสมผลงาน โดยมีการกำหนดมาตรการไม่ให้นำผลการทดสอบ O-NET มาใช้เป็นเกณฑ์ในการรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 เช่นเดียวกับการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่จะไม่มีการนำคะแนน O-NET นำมาประกอบการคัดเลือก

1.2 ผลกระทบทางลบ ประกอบด้วย 1) ปัญหาผู้เรียนหลุดออกนอกระบบการศึกษา โดยพบเด็กหลุดออกนอกระบบการศึกษามีอัตราเพิ่มสูงขึ้น อันเนื่องมาจากผลกระทบเชิงลบทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองส่งผลให้ขาดแคลนงบประมาณในการจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเรียนออนไลน์ และขาดการเชื่อมต่อกับระบบการศึกษาเป็นระยะเวลานาน 2) สุขภาพจิตและการสูญเสียโอกาสในการเรียนรู้ของผู้เรียนวิกฤติการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ส่งผลให้ผู้เรียนประสบปัญหาด้านสุขภาพจิตที่เกิดจากความเครียดทั้งจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและวิถีการดำรงชีวิตส่งผลให้ผู้เรียนบางกลุ่มไม่มีโอกาสเข้าถึงการศึกษา เกิดสภาวะถดถอยและสูญเสียโอกาสในการเรียนรู้ ทำให้พัฒนาการของผู้เรียนช้ากว่าปกติ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาประเทศในระยะยาวที่อาจจะได้แรงงานที่มีทักษะและศักยภาพไม่เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงานได้

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาการศึกษาอันเป็นผลมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประเทศไทยกับ

ต่างประเทศ การศึกษาบทเรียนการพัฒนาการศึกษาของต่างประเทศ อันเนื่องมาจากสถานการณ์โควิด 19 จำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย สาธารณรัฐประชาชนจีน และสิงคโปร์ เปรียบเทียบกับประเทศไทยใน 4 ประเด็นหลัก ผลการศึกษา ดังนี้

2.1 มาตรการ/แนวทางในการจัดการศึกษา พบว่า มาตรการทางกายภาพของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย มีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือมีมาตรการการจัดการศึกษาควบคู่กับมาตรการด้านสาธารณสุข เช่น การสวมใส่หน้ากากอนามัย การเว้นระยะห่าง การดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่และสถานศึกษา เน้นการระบายอากาศที่ดี และการส่งเสริมการฉีดวัคซีนให้นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษารวมถึงมีจุดร่วมที่สำคัญ คือ การปรับรูปแบบการเรียนการสอนจากในชั้นเรียนเป็นการเรียนการสอนทางไกล โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบกับการจัดการเรียนการสอนของบุตรหลาน รวมทั้งนำไปสู่การปรับโครงสร้างพื้นฐานของการบริการอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพให้ทั่วถึงและครอบคลุมกับผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายในทุกพื้นที่ให้เพิ่มมากขึ้น แต่พบข้อสังเกตสำคัญ คือ ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการดูแลด้านสุขภาวะทางด้านอารมณ์ จิตใจหรือความเครียดที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ดังกล่าวอย่างชัดเจน เช่นในต่างประเทศ

2.2 มาตรการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ พบว่า เกือบทุกประเทศกำหนดมาตรการแนวทางที่คล้ายคลึงกัน เช่น การบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน การจัดบริการอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดทำสื่อการเรียนรูปแบบใหม่ ส่วนมาตรการที่แตกต่าง คือ การจัดสรรเงินเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการเรียนการสอนพบว่า แต่ละประเทศมีการจัดสรรเงินให้กับผู้เรียนไม่เท่าเทียมกัน โดยมีการพิจารณาจัดสรรเพิ่มเติมตามระดับและประเภทการศึกษา และจัดสรรเพิ่มเติมให้กับเด็กยากจนและเด็กกลุ่มเป้าหมายพิเศษ

2.3 มาตรการและแนวทางในการเปิดเรียนพบว่า ทุกประเทศต่างให้ความสำคัญกับมาตรการและแนวทางในการเปิดภาคเรียนที่มุ่งเน้นการสร้างความปลอดภัยให้กับผู้เรียนอย่างเต็มที่ เพื่อให้สามารถเปิดเรียนในสถานศึกษาได้อย่างเร็วที่สุด

2.4 แนวทางการฟื้นฟูและการพัฒนาการศึกษาพบว่า หลายประเทศมีแนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูการศึกษาภายหลังการแพร่ระบาดของโควิด 19 ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม โดยเป็นการเตรียมความพร้อมรับมือ และปรับเปลี่ยนรูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาที่ได้รับผลกระทบ เพื่อนำมาใช้เป็นบทเรียนและพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสในการพัฒนาการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นการสร้างทุนมนุษย์ในอนาคตต่อไป

3. ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาการศึกษาภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยคณะผู้วิจัยแบ่งแนวทางการพัฒนาออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

3.1 ระยะเร่งด่วน (1–3 ปี) ประกอบด้วย

1) สร้างโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมผ่านช่องทางการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย โดยพัฒนาประสิทธิภาพในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในทุกพื้นที่ควบคู่กับการเร่งรัดการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยทุกช่วงวัยในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้มีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนการนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต รวมทั้งมีศักยภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ 2) เร่งรัดการปรับรูปแบบการเรียนรู้โดยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนทางไกลให้มีประสิทธิภาพและสะดวกต่อการเข้าถึงของผู้เรียนทุกระดับ รวมทั้งเร่งรัดการปรับวิธีการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา อาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงไป 3) เร่งรัดการดำเนินการเพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ 4) เร่งรัดการพัฒนาครูให้มีทักษะ ความเชี่ยวชาญที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะทักษะการใช้เทคโนโลยีที่มีคุณภาพและระบบการเรียนการสอนแบบไฮบริด (Hybrid teaching) และ 5) เพิ่มสาระการเรียนรู้ด้านสุขภาวะทางอารมณ์และจิตใจลงในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งจัดให้มีครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนวทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและคำแนะนำด้านสุขภาวะทางอารมณ์และจิตใจของผู้เรียน

3.2 ระยะปานกลาง (3–5 ปี) ประกอบด้วย

1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้และหลักสูตรการเรียนการสอนแบบที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่บ้าน และส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ โดยผสมผสานรูปแบบ Online/On Air/On Site/On Hand/ On Demand 2) สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน และการฝึกอบรม

ทั้งระยะสั้นและระยะยาวที่เน้นการสร้างและพัฒนาทักษะสมรรถนะที่จำเป็นในตลาดงาน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมเป้าหมายเพื่อสร้างโอกาส รวมทั้งพัฒนาทักษะ ปรับทักษะ และสร้างทักษะใหม่ให้กับวัยแรงงานให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญที่หลากหลายตามความต้องการของตลาดงาน 3) พัฒนาระบบการทดสอบ วัดและประเมินความรู้ ทักษะและเทียบโอนประสบการณ์ให้มีความยืดหยุ่นหลากหลาย สามารถเข้าถึงได้ง่ายสะดวกและตลอดเวลา สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ 4) จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พร้อมกับการพัฒนาประสิทธิภาพด้านสื่อ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและเหมาะสมตามบริบท มีความเสถียรในการจัดการเรียนการสอนเพื่อไม่ให้เกิดการชะงักทางการเรียนรู้ 5) พัฒนาระบบฐานข้อมูลพื้นฐาน เช่น ฐานข้อมูลครัวเรือน ฐานข้อมูลรายได้ ฯลฯ รวมทั้งฐานข้อมูลทางการศึกษาให้มีความสะดวกต่อการใช้งานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อควบคุมป้องกันและใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเด็กตกหล่น/เด็กออกกลางคัน 6) การจัดสรรงบประมาณด้านสาธารณสุขของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สถานศึกษา เพื่อไม่ให้เป็นการภาระของผู้ปกครองเพียงอย่างเดียวและงบประมาณในการพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สนับสนุนให้มีการฝึกอบรมครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาด้านจิตวิทยาเพื่อรองรับการแก้ปัญหาการศึกษาและการเรียนรู้ที่เกิดจากความผันผวนทางด้านอารมณ์และสังคมของผู้เรียน และส่งเสริมให้ครูสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์ในการพัฒนาวิชาชีพของตนเองและโรงเรียน และ 7) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในพื้นที่และภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม เพื่อช่วยติดตามตรวจสอบ และเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทพื้นที่ และชุมชน รวมทั้งเปิดให้มีเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นและหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาาร่วมกันเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม

3.3 ระยะยาว (5–10 ปี) ประกอบด้วย 1) มุ่งเน้น

การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสร้างและพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่บ้าน และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งพัฒนาช่องทางการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมในรูปแบบที่หลากหลาย 2) พัฒนาหลักสูตรการอบรมที่หลากหลายเพื่อเตรียมครูให้มีความในเชี่ยวชาญในเรื่องดิจิทัลแพลตฟอร์มทั้งในด้านการพัฒนาสื่อ เนื้อหาในการจัดการเรียนการสอน ควบคู่กับการบริหารจัดการด้านสุขภาวะและ

สุขภาพจิตให้กับตนเองและผู้เรียน 3) ปรับเปลี่ยนสถานะของผู้สอนเป็น Facilitator เพื่อต่อยอดและแนะนำผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความถนัดและความต้องการมากกว่าการแสวงหาความรู้จากครูผู้สอน หรือในสถานศึกษาเท่านั้น 4) จัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในทุกรูปแบบ เช่น การจัดหาวัสดุครุภัณฑ์และทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่ทั่วถึง Free Wi-Fi โทรศัพท์ที่รองรับ DLTV พร้อมทั้งวางแนวทางหรือกรอบการคัดเลือกและประเมินทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอนซอฟต์แวร์ สื่อ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ ดิจิทัลให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน และ 5) พัฒนารูปแบบการสะสม เทียบโอนหน่วยกิต และกรอบคุณวุฒิแห่งชาติให้สามารถดำเนินการได้ในทุกสถาบันการศึกษาทั้งในและนอกประเทศ รวมทั้งการนำทักษะ ความเชี่ยวชาญทางด้านอาชีพมาเทียบเป็นวุฒิการศึกษาโดยเน้นความสอดคล้องกับตลาดแรงงานเป็นสำคัญ

บทสรุปและการวิเคราะห์

จากผลการศึกษาข้างต้นพบข้อเสนอแนะที่น่าสนใจและควรนำมาดำเนินการเพื่อให้ระบบการศึกษาไทยเกิดการพัฒนาสอดคล้องกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของโลกในยุคปัจจุบัน รวมถึงความไม่แน่นอนของปัญหาอันมีที่มาจากโรคติดต่อต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ดังนี้ 1) ควรสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีความเท่าเทียมผ่านช่องทางการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายขึ้น 2) พัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนให้กับครู โดยเฉพาะทักษะการใช้เทคโนโลยีและการสร้างสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ 3) ปรับเพิ่มสาระการเรียนรู้ด้านสุขภาวะทางอารมณ์และจิตใจในหลักสูตรการศึกษา และจัดให้มีครูที่สามารถให้คำปรึกษาหรือแนะนำด้านสุขภาวะทางอารมณ์และจิตใจแก่ผู้เรียนได้ ซึ่งผลการศึกษาและข้อเสนอแนะข้างต้นสอดคล้องกับผลการเสวนาวิชาการ Equity Forum ในหัวข้อโรงเรียนต้องปรับตัวอย่างไรเมื่อโควิด19 รุกรานการศึกษา จัดโดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา โดยผลสรุปจากการเสวนามีข้อเสนอแนะว่า ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแหล่งรวบรวม แบ่งปันหรือพัฒนาทักษะด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้กับครูและโรงเรียนทั่วประเทศ เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถพัฒนาทักษะหรือสามารถนำเนื้อหาหรือรูปแบบการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียนได้ หรือมีการจัดทำคู่มือแนะนำ

เพื่อให้ครูสามารถนำคำแนะนำเหล่านั้นมาปรับใช้กับวิธีการสอนของตนเองได้ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับข้อเสนอของคณะกรรมการระหว่างประเทศว่าด้วยอนาคตของการศึกษา (The International Commission on the Futures of Education) จากยูเนสโก (UNESCO) ที่ตระหนักถึงความสำคัญในประเด็นดังกล่าว โดยได้เผยแพร่รายงานเรื่อง “การศึกษาในโลกยุคหลังโควิด 19: 9 ข้อเสนอสำหรับการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ” ซึ่งมีข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องและคล้ายคลึง อาทิ ควรมีการหารือร่วมกันในระดับนานาชาติเกี่ยวกับการขยายสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์และบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยควรพิจารณาเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเชื่อมต่อและการเข้าถึงองค์ความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องร่วมกัน รวมถึงรัฐบาลและองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรต่าง ๆ ควรพัฒนาและแจกจ่ายสื่อการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนเข้าใช้งานได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย เป็นต้น ประกอบกับข้อเสนอแนะดังกล่าวที่ได้จากการวิจัยได้ถูกนำมาขับเคลื่อนโดยภาครัฐได้นำไปบรรจุใน “นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567” ที่กำหนดเป็นนโยบายสำคัญไว้ 7 ข้อ คือ

1. การจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย
2. การยกระดับคุณภาพการศึกษา
3. การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาทุกช่วงวัย
4. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
5. การส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครู บุคลากรทางการศึกษา และบุคลากร
6. การพัฒนาระบบราชการและการบริการภาครัฐยุคดิจิทัล
7. การขับเคลื่อนกฎหมายการศึกษาและแผนการศึกษาแห่งชาติ

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่ารัฐบาล โดยกระทรวงศึกษาธิการและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่างให้ความสำคัญและพยายามส่งเสริมและปรับรูปแบบการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับความเจริญก้าวหน้าของโลกในยุคปัจจุบัน รวมถึงความไม่แน่นอนของปัญหาอันอาจมีที่มาจากโรคติดต่อต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา นอกจากนี้จากนโยบายและมาตรการที่กล่าวมาแล้ว ภาครัฐควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้และการ

สร้างความเข้าใจด้านสุขภาวะทางอารมณ์และจิตใจให้กับผู้เรียน รวมถึงจัดให้มีครูหรือบุคลากรที่สามารถให้คำปรึกษาหรือแนะนำด้านสุขภาวะทางอารมณ์และจิตใจแก่นักเรียนหรือผู้ปกครอง อันเนื่องมาจากสภาพปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์โควิด 19 ที่ยังสร้างผลกระทบโดยตรงอย่างต่อเนื่องอยู่ในปัจจุบัน

ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของบทสรุปในประเด็นที่สำคัญ หากผู้อ่านมีความสนใจต้องการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม สามารถสืบค้นได้ตาม QR Code ที่แนบมาท้ายบทความนี้

บรรณานุกรม

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). ข้อมูลสรุปด้านการให้บริการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ (Thai MOOC). สืบค้น 8 พฤษภาคม 2567 จาก <https://lms.thaimooc.org/>

กระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป.). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. สืบค้น 9 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024/>

ฐิติ พอกสันเทียะ. (2563). 9 ข้อเสนอแนะในการปรับตัวสู่การจัดการศึกษายุคหลังโควิด 19. สืบค้น 8 พฤษภาคม 2567 จาก <https://bic.moe.go.th/index.php/gallery/2021-08-29-21-34-25/2350-9-ideas>

สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2564). ถึงเวลาฟื้นฟูการเรียนรู้ที่ถดถอย ในวันที่โรงเรียนเปิดอีกครั้งหลังคลายล็อกโควิด-19. สืบค้น 8 พฤษภาคม 2567 จาก <https://research.eef.or.th/addressing-learning-loss-after-covid-19/>

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). การพัฒนาการศึกษาอันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด-19. สืบค้น 7 พฤษภาคม 2567 จาก <https://opendata.nesdc.go.th/dataset/511b7edf-02fe-4cb4-ade2-056202f50f89/resource/394d12cd-51de-46d7-aa65-d184f51e9ffa/download/-.pdf>

ศึกษารายละเอียดของรายงานวิจัยได้ที่

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทย

วิจัยโดย คุณานนต์ วิทศาภิรมย์
เรียบเรียงโดย วิมลรักษ์ ศานติธรรม
วิทยาการชำนาญการพิเศษ

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทย แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารจัดการบุคลากรครู ด้านนโยบายจากส่วนกลางและด้านหลักสูตรและแนวทางการแก้ไขปัญหา หรือแนวทางการพัฒนาระบบการศึกษาไทยพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่สามารถแก้ไขได้ด้วยการหารือร่วมกันระหว่างบุคลากรด้านการศึกษา ระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ นอกจากนี้ ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลจะสามารถแก้ไขปัญหาและวางแผนพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้ในระยะยาว โดยข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ การแก้ไขปัญหาที่ทำให้เกิดปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทยแก่ผู้ที่สนใจต่อไป

บทนำ

จากสภาพการศึกษาของไทยในปัจจุบันพบว่า ยังมีปัญหาหลายด้านทั้งที่เป็นปัญหาสะสมและการแก้ไขสภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เช่น การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน หรือในสถานศึกษา ยังคงยึดตามกรอบแนวเดิมโดยเน้นในการสอบ การท่องจำ เกิดความเหลื่อมล้ำในโอกาสการเข้ารับการศึกษ และคุณภาพการศึกษาก็จำเป็นต้องมีการปฏิรูป รวมถึงการเรียนการสอนไม่ได้เน้นความสามารถเท่าที่ควร ขาดการอบรมบ่มนิสัย ไม่ได้ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและภูมิปัญญาไทยอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ เนื่องจากคุณภาพครูส่วนใหญ่ไม่ได้มาตรฐาน และหลักสูตรการเรียนการสอนและการประเมินผลผู้เรียนเน้นวิชาและครูเป็นตัวตั้ง ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน การเรียนเน้นการท่องจำ แต่ไม่เน้นการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้เด็กนักเรียนสมัยใหม่คิดวิเคราะห์สังเคราะห์ไม่เป็น อีกทั้งการศึกษาขาดการบูรณาการ เชื่อมโยงกับด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาอ่อนด้อยทางคุณภาพ จริยธรรม ขาดความภูมิใจในศิลปะ และภูมิปัญญาไทย ซึ่งเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ และความมั่นคงสถาพรของชาติไทย จากการจำแนกงบประมาณรายจ่ายภาครัฐจําแนกตามลักษณะงาน เป็นการแสดงงบประมาณรายจ่ายตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล โดยยึดถือหลักการในการจําแนกรายจ่ายรัฐบาลของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งถ้าจําแนกการดำเนินการของรัฐบาล ตามวัตถุประสงค์อย่างกว้างออกเป็นด้านต่าง ๆ โดยงบประมาณด้านการศึกษา คือ งบประมาณที่ใช้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา การจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา

รวมทั้งการศึกษานอกโรงเรียน การจัดการศึกษา และวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา งบประมาณจำนวนดังกล่าว รวมถึงเงินอุดหนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการด้านการศึกษา มีแนวโน้มไปในทางลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหากวิเคราะห์ถึงรายละเอียดในการปรับลดงบประมาณนั้น พบว่าส่วนใหญ่เป็นการลดงบประมาณในส่วนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือว่าเป็นส่วนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการศึกษาภาคบังคับ และเป็นพื้นฐานการศึกษา เพื่อพัฒนาความสามารถแรงงานในระยะยาว ซึ่งการปรับลดงบการศึกษา ในขณะที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ปัญหาเรื่องของประสิทธิภาพและความสำเร็จด้านการให้การศึกษาคุณภาพนักเรียนไทย จากการปรับลดงบประมาณด้านการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อให้ทราบว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เป็นอุปสรรคต่อการให้การศึกษาแก่นักเรียนไทย
2. เพื่อให้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการให้การศึกษาแก่นักเรียนไทย
3. เพื่อหาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อปรับปรุงและเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทย

ผลการศึกษาวิจัย

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารจัดการบุคลากรด้านนโยบายจากส่วนกลาง และด้านหลักสูตร โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อให้ทราบว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เป็นอุปสรรคต่อการให้การศึกษาของครูผู้สอน จากข้อมูลระดับปฏิบัติการที่อยู่ในกรุงเทพและต่างจังหวัดจำนวน 3 คน ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 คน และบุคลากรของ The Southeast Asian Ministers of Education Organization จำนวน 1 ท่าน รวม 5 คน

ด้านงบประมาณ ปัญหาด้านงบประมาณ ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินการด้านการศึกษาที่แย่งชิง อีกทั้งยังสะท้อนถึงการให้ความสำคัญของรัฐบาลต่อเรื่องการศึกษาอีกด้วย จากการศึกษาพบว่าอัตราส่วนงบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมีการลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ในช่วงยี่สิบปีที่ผ่านมาพบว่า ปัญหาเรื่องงบประมาณนั้นยังอยู่ในระดับที่สามารถจัดการได้ แต่กำลังดำเนินไปในทิศทางที่แย่งชิงหรือไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนให้เกิดการศึกษาอย่างมีคุณภาพของเด็กนักเรียนไทย ไม่ว่าจะเป็นในด้านการขาดงบประมาณที่จะนำมาจ้างครูที่มีความรู้ความสามารถให้พอสอดคล้องกับจำนวนนักเรียนหรืองบประมาณไม่เพียงพอสำหรับการสนับสนุนหนังสือเรียนให้ครบทุกวิชา ทำให้ครูแต่ละโรงเรียนต้องประยุกต์จัดทำสื่อการสอนเอง หรืองบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การไปทัศนศึกษาที่ได้รับ แต่กลับไม่ได้มีการเพิ่มมาหลายปีแล้ว เมื่อเทียบกับภาวะเงินเฟ้อถือว่าเงินจำนวนนี้น้อยลงทุกปี ปัจจุบันไม่เพียงพอต่อการให้การเรียนรู้การสอนที่มีประสิทธิภาพเหมือนเมื่อก่อน

ด้านการจัดการบุคลากรครู ปัญหาด้านการจัดการบุคลากรครูเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคในการให้การศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพแก่เด็กนักเรียนไทย ปัญหาที่เกิดการจัดการบุคลากรครู ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านความเพียงพอของจำนวนบุคลากรที่เหมาะสม ทั้งด้านจำนวนของครูทั้งโรงเรียนและจำนวนของครูในแต่ละกลุ่มสาระวิชา เนื่องจากหากกลุ่มสาระวิชาใดมีจำนวนครูมาก จะทำให้กลุ่มสาระอื่นมีจำนวนครูน้อยกว่าที่ควรจะเป็น เพราะการนับจำนวนโควตาครูเป็นการนับรวมทั้งโรงเรียน ซึ่งจะทำให้ครูในกลุ่มสาระวิชาที่มีครูไม่เพียงพอมีภาระคาบสอนที่มากกว่าคาบที่สามารถสอนได้ และทำให้เนื้อหาสาระที่จะสอนให้เด็กนักเรียนมีความเข้มข้นน้อยลง 2) ระดับความรู้ความสามารถของครูในด้านวิชาการในวิชาที่สอน ครูควรเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญ ไม่ใช่ครูทุกคนสามารถสอนได้ทุกวิชา และความรู้

ของครูเองควรมีอยู่ในระดับที่เชี่ยวชาญ ไม่ใช่เพียงรู้พื้นฐานเพียงพอให้สอนนักเรียนได้เท่านั้น เนื่องจากครูต้องพัฒนาเด็กนักเรียนให้สามารถแข่งขันในสังคม เช่น ในระดับประเทศหรือระดับนานาชาติได้ นอกจากนั้น การเข้าใจดูแลเด็กนักเรียน โดยเฉพาะเด็กที่ต้องการได้รับการดูแลเป็นพิเศษถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาในระดับประถมศึกษา เพราะครูควรจะต้องมีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมเด็กพิเศษก็จะสามารถระบุ วินิจฉัย และวางแผนการพัฒนาเด็ก เหล่านี้ได้ อย่างทันทั่วถึง ซึ่งหากปล่อยไว้จนถึงระดับที่สูงกว่าเด็กเหล่านี้จะขาดโอกาสและความสามารถในการแข่งขัน 3) ปริมาณภาระงานที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนของครูมีมากเกินไป ทำให้เบียดเบียนเวลาในการใช้สอน เช่น ครูต้องทำหน้าที่เป็นธุรการ บัญชี หรือแม้แต่ดูแลสหกรณ์ ในขณะที่โรงเรียนเอกชน ตำแหน่งเหล่านี้ทางโรงเรียนได้ทำการจ้างบุคลากรภายนอกที่เชี่ยวชาญมาจัดการงานด้านนี้แทน 4) ปัญหาตัวชี้วัดความสำเร็จของครู ที่เชื่อมโยงกับเด็กน้อยเกินไป แต่เชื่อมโยงกับความสำเร็จของโครงการอื่น ๆ มากกว่า เช่น โครงการที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวง โครงการหรืองานวิจัยที่ต้องทำเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ หรืองานที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการโรงเรียน ฯลฯ ทำให้บางครั้งคุณครูต้องจัดลำดับความสำคัญของงานเหล่านี้ก่อนการให้การศึกษาแก่นักเรียน เนื่องจากเกี่ยวข้องกับประเมินเงินเดือน และอนาคตในสายอาชีพของตน

ด้านนโยบายจากส่วนกลาง นโยบายระดับชาตินโยบายระดับรัฐบาล หรือนโยบายจากกระทรวง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทย เนื่องจากการสนับสนุนวาระต่าง ๆ ผ่านนโยบายสาธารณะเป็นการจัดสรรทรัพยากรให้ตามความเห็นสมควรของผู้มีอำนาจ และเป็นการกำหนดทิศทางการพัฒนาตามจำนวนทรัพยากรที่ได้รับการจัดสรรและแนวทางของผู้มีอำนาจในการกำหนดทิศทางการพัฒนา ซึ่งปัญหาที่เกิดจากนโยบายเป็นแบบ Top-Down เป็นการที่รัฐบาลไม่มีนโยบายหรือโครงการพัฒนาการศึกษาระยะยาวที่มีประสิทธิภาพ นโยบายและโครงการต่าง ๆ จะเปลี่ยนแปลงตามวาระของรัฐมนตรี ซึ่งก่อให้เกิดภาระงานอันไม่จำเป็นของครูผู้สอน รัฐบาลไม่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามสภาพการณ์ ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19 รัฐบาลมีนโยบายให้ Lock Down และเรียนออนไลน์ แต่รัฐบาลไม่ได้จัดหาทรัพยากรในการเรียนออนไลน์ ทำให้นักเรียนบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้ และบางส่วนต้องหลุดออกไปจากระบบการศึกษา

ด้านหลักสูตร หลักสูตรการศึกษาไทยยังไม่สามารถสอนให้ผู้เรียนเกิดการประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นทักษะที่พึงมีในปัจจุบัน เนื่องจากโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว หลักสูตรของประเทศไทยตั้งเป้าไว้แค่เพียง 3 ระดับแรก จากทั้งหมด 6 ระดับการเรียนรู้ Remember Understand and Apply คือ การจำ เข้าใจ และนำไปใช้ แต่หลักสูตรของประเทศไทยไม่ได้เตรียมสำหรับอีก 3 ชั้นของการเรียนรู้ที่เหลือ Analyze Evaluate and Create คือ วิเคราะห์ ประเมิน และการสร้างงานซึ่งเป็น 3 ทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อให้ทราบแนวทางการแก้ไข ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทย

ด้านงบประมาณ รัฐบาลควรแก้ปัญหาในเรื่องความเพียงพอ ความเหมาะสมและสอดคล้องของนโยบายกับงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมา กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการหารือกับโรงเรียนเพื่อทราบถึงความเพียงพอของงบประมาณ และความสำเร็จของการใช้งบประมาณ รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอันดับแรก เนื่องจากเป็นการพัฒนาคน พัฒนาประเทศในระยะยาว

ด้านการจัดการบุคลากรครู รัฐบาลควรมีการบริหารจัดการกำลังพลครูให้เหมาะสมกับจำนวนเด็กนักเรียน ทั้งด้านปริมาณและความเชี่ยวชาญให้ตรงกับวิชาที่สอน มีความสามารถมากพอในการสอนให้สามารถแข่งขันได้ในระดับประเทศ และระดับนานาชาติ อีกทั้งควรมีการปรับปรุงบัญชีรายชื่อของครูให้เป็นปัจจุบัน เพื่อประโยชน์แก่การจัดการกำลังคนในแต่ละโรงเรียนให้เหมาะสม และควรมีการออกแบบระบบประเมินครูใหม่ให้สอดคล้องกับเด็กนักเรียนมากขึ้นด้วย เพราะว่าความสำเร็จของครู คือ การสร้างนักเรียน หรือเยาวชนของสังคมที่มีคุณภาพ

ด้านนโยบายจากส่วนกลาง รัฐบาลควรวางแผนนโยบายอย่างรอบคอบทั้งด้านการพัฒนาการศึกษา ในโรงเรียน และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างแนวทางในการพัฒนาเด็กนักเรียนในระยะยาวออกมาเป็นคู่มือให้ครูทุกคนสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กได้ และให้ตัวชีวิตของครูเชื่อมโยงกับการพัฒนาแผนโครงการจากกระทรวงฯ นอกจากนั้น รัฐบาลควรส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของเยาวชน อาทิ พิพิธภัณฑสถานสาธารณะที่สามารถเป็นพื้นที่สาธารณะให้เยาวชนมาเสริมสร้างทักษะชีวิตได้

ด้านหลักสูตร รัฐบาลควรจัดให้มีการปรับปรุงหลักสูตรที่ส่งเสริมให้เด็กนักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เนื่องจากปัจจุบันหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเน้นความจำ ความเข้าใจ และนำไปใช้ได้ แต่ไม่สามารถวิเคราะห์ ประเมิน และสร้างหรือออกแบบความรู้ใหม่โดยใช้ความรู้ที่มีอยู่ได้ ซึ่งควรออกแบบหลักสูตรให้ผู้เรียนสามารถ Analyze Evaluate and Create คือ วิเคราะห์ ประเมิน และการสร้างงานของตนเองได้ เพื่อให้เด็กนักเรียนไทยมีความรู้ ความสามารถในการสร้างงาน และนวัตกรรมที่สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้

วัตถุประสงค์ข้อ 3 เพื่อหาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อปรับปรุงและเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย พบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทยมีหลายปัจจัย แต่สามารถแก้ไขปัญหาด้วย การพูดคุย หรือ ประชุมกันระหว่างบุคลากรระดับปฏิบัติการและระดับนโยบาย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ทั้งสองฝ่าย และรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำไปปรับปรุง ซึ่งในการกำหนดนโยบายควรรับฟังความเห็นทั้งจาก Top-Down และ Bottom-Up เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน ผู้ออกนโยบายจะได้ทราบปัญหาอันเกิดจากนโยบายที่ตนออกเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงนโยบายต่อไป ในขณะที่ระดับปฏิบัติการจะได้เข้าใจและให้ความร่วมมือกับนโยบายของส่วนกลางได้

2. ควรมีการศึกษาดูงานในต่างประเทศ ในประเทศที่มีระบบการศึกษาหรือผลลัพธ์ของนักเรียนที่ดีกว่าไทย เช่น มาเลเซีย ที่ได้คะแนนในการสอบ PISA มากกว่าเด็กนักเรียนไทยในการทดสอบครั้งล่าสุด เนื่องจากมีนโยบายการปรับปรุงการศึกษาที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เป็นต้น

3. รัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ ควรทบทวนการจัดการกำลังพลใหม่ เนื่องจากการใช้จ่ายงบประมาณในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นค่าจ้างและเงินเดือน อาจจะมีการทบทวนให้โครงการการบริหารทรัพยากรบุคคล คำนึงถึงการจัดการแบบ New Public Management มากขึ้น เน้นการจ้างพนักงานราชการไม่ใช่ข้าราชการ ลดภาระในการให้สวัสดิการ และอาจนำงบประมาณมาเพิ่มเงินเดือนเพื่อดึงดูดผู้มีศักยภาพมาทำงาน เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

4. กระทรวงศึกษาธิการควรมีการทบทวน หรือพิจารณาเป้าประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาใหม่

โดยควรปรับปรุงให้เพิ่มความสามารถของผู้เรียนในการวิเคราะห์ ประเมินและการสร้างงานของตนเองมากกว่าการจำ เข้าใจและนำไปใช้

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัย

1. ควรมีการศึกษาแนวคิดและมุมมองแบบ Top-Down ของบุคลากรระดับการออกนโยบายมากขึ้น เช่น ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาและข้อจำกัดในการพัฒนาการศึกษาไทย เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อไป

2. ควรมีการศึกษาถึงแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

3. ควรมีการศึกษาในกรณีระบบการศึกษาของต่างประเทศ เพื่อหาตัวอย่างที่ดีที่สุด (Best Practice) ที่เหมาะสมกับการศึกษาไทย เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อไป

บทสรุปและการวิเคราะห์

ระบบการศึกษาไทยเป็นปัญหาเรื้อรังและถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นทางสังคมอยู่เสมอ โดยเฉพาะช่วงที่มีโรคระบาด โควิด 19 การที่สังคมไทยไม่ได้ตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพของเด็กภายใต้ระบบสังคมไทยและระบบราชการไทยที่มีระบบอาวุโส ทำให้เกิดการใช้อำนาจหรือใช้ความอาวุโสเพื่อทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม อีกทั้งครูต้องดูแลงานอื่น ๆ ในโรงเรียนจึงไม่สามารถให้ความสำคัญกับการสอนได้อย่างเดียว การที่ระบบการประเมินด้วยเอกสารที่ทุกอย่างต้องมีรูปภาพประกอบ ทำให้ครูในระบบการศึกษาไทยไม่กล้าออกนอกกรอบหรือทำอะไรนอกเหนือจากการสอนตามตำราเรียน อีกทั้งในช่วงการระบาดของโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เนื่องจากต้องจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ทำให้เกิดปัญหาการเรียนการสอน หรือส่งผลให้นักเรียนหลุดออกจากระบบการเรียนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งนักเรียนบางคนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ ยังไม่มีคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์หรืออินเทอร์เน็ตในการใช้เรียนออนไลน์ การขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอนออนไลน์เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ครูไทยต้องรับภาระ ทำให้ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของครูเช่นเดียวกัน

สาเหตุของปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คือ ความยากจน ซึ่งหากจะแก้ไขจะต้องใช้เวลาและแก้ปัญหา

ให้ตรงจุด ซึ่งการให้เงินอุดหนุนเป็นวิธีแก้ไขเบื้องต้นของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) กรณีเด็กและเยาวชนขาดโอกาสทางการศึกษา ก่อนที่จะมีการขยายแผนการเพื่อแก้ปัญหาไม่ให้ความยากจนข้ามไปสู่รุ่นถัดไป จนทำให้ความเหลื่อมล้ำในประเทศขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจึงต้องอาศัยการขับเคลื่อนนโยบายที่ทำงานบนฐานของความรู้ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากร เจตจำนงทางการเมือง และองค์ความรู้ที่ทันสมัย

สิ่งที่ต้องพยายามแก้ปัญหา คือ การไม่ให้เกิดหลุดออกไปจากระบบการศึกษา ซึ่งจะต้องสร้างเกราะป้องกันไม่ให้เกิดกนอกระบบการศึกษาเพิ่มมากขึ้น จะต้องมีการสำรวจดูแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง เทรนด์ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต อีกทั้งควรมีการนำในเรื่องของเทคโนโลยี AI (ปัญญาประดิษฐ์) หรือนวัตกรรมการสอนแบบใหม่ ๆ มีการเรียนรู้บนแพลตฟอร์มออนไลน์รูปแบบใหม่แบบครบวงจรเพื่อสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของนักเรียนและโรงเรียน โดยแนวโน้มประเทศไทยในอีก 10 ปีข้างหน้า ปัญหาเด็กนอกระบบการศึกษาจะต้องหมดไปจากประเทศไทย

ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่นำเสนอไปข้างต้นเป็นเพียงบทสรุปในประเด็นที่สำคัญ หากผู้อ่านมีความสนใจต้องการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม สามารถสแกนได้ดัง QR Code ที่แนบมาท้ายบทความนี้

บรรณานุกรม

คุณานต์ วิทาศิริมย์. (2565). ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทย. สืบค้น 19 เมษายน 2567 จาก <https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=9337&context=chulaetd>

ปานิส โพธิ์ศรีวังชัย. (18 มิถุนายน 2564). เปลี่ยน “เหลื่อมล้ำ” เป็น “เสมอภาค: มองปัญหา การศึกษาไทยกับ ดร.ไกรยส ภัทราวาท. สืบค้น 24 เมษายน 2567 จาก <https://www.eef.or.th>equitable-education-fund-interview/>

“ระบบการศึกษาไทย” มีปัญหาตรงไหนบ้าง. (29 ธันวาคม 2564). สืบค้น 24 เมษายน 2567 จาก <https://www.sanook.com/news/8495810>

ศึกษารายละเอียดของรายงานวิจัยได้ที่

การขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

วิจัยโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงชัย ทองปาน
เรียบเรียงโดย บุชิตา ไวทยานนท์
วิทยาการชำนาญการพิเศษ

การฟื้นฟูระบบการศึกษาไทยให้มีการลดความเหลื่อมล้ำและเกิดความยั่งยืนในอนาคต คือ การลงทุนทำให้ประเทศมีฐานภาษีที่กว้างขึ้นจากการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในประเทศให้มีรายได้มากขึ้น โดยจะเห็นได้ว่าการจัดให้มีสวัสดิการด้านการศึกษาแบบเท่ากันทุกคน

บทนำ

ประเทศไทยยังคงเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำทางรายได้อยู่ในอันดับต้น ๆ ของโลก ความเหลื่อมล้ำดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในวงกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษา อาทิ ไทยมีเด็กและเยาวชนวัยเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (อายุ 3-17 ปี) นอกกระบบการศึกษามากกว่า 670,000 คนทั่วประเทศ ระบบการศึกษาไทยจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนเพียงร้อยละ 0.5 ของงบประมาณด้านการศึกษา กลุ่มเด็กยากจนยังมีความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสในการสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา ซึ่งความเหลื่อมล้ำดังกล่าวได้สร้างความเสียหายแก่ระบบเศรษฐกิจไทย

การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมจึงกลายเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญของการพัฒนาประเทศในช่วงระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยรัฐบาลมุ่งเน้นการสร้างความปลอดภัยและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ การกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี และที่สำคัญ คือ การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเอง และการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ โดยสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจ และความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่ตั้งอยู่ในพื้นที่และมีความใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด จึงกลายเป็นหุ้นส่วนสำคัญของรัฐบาลในการสร้างความเสมอภาคทางสังคม และลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในระดับพื้นที่

ดังนั้น ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจึงเป็นปัญหาที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาหนึ่งนั้น คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีต้นทุนทางสังคมที่ดีในการจัดการศึกษา

เนื่องจากเป็นองค์กรทางการเมืองที่ประชาชนเป็นเจ้าของ มีความรับผิดชอบต่อประชาชนในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและความรับผิดชอบตามกรอบของกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจและหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกเฉพาะในพื้นที่ และสามารถที่จะสร้างความเชื่อมโยงกิจกรรมทางการศึกษากับปัญหาอื่น ๆ ในสังคมท้องถิ่นได้ โดยสามารถนำปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนมาสร้าง “ห้องปฏิบัติการทางสังคม” (Social Lab) แล้วนำไปจัดการศึกษาให้เด็กได้เรียนรู้ และทำความเข้าใจชีวิตของคนในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเสริมสร้างให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา
2. เพื่อขับเคลื่อนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินโครงการเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาในพื้นที่

ผลการวิจัย สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาทางด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ

1) ปัญหาด้านการเข้าถึงการศึกษา อาทิ ปัญหาเด็กนอกระบบการศึกษา ปัญหาขาดแคลนครู ปัญหาการใช้ทุนการศึกษาไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ปัญหาเด็กมีเวลาเรียนไม่เต็มที่ เพราะต้องทำงานช่วยเหลือตัวเองและครอบครัว โดยปัญหาดังกล่าวส่วนใหญ่เกิดจากผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษา ด้วยความจำเป็นทางอาชีพ ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษา ผู้ปกครองมีค่านิยมในการส่งบุตรหลานไปเรียนในเมืองซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง ในขณะที่ผู้ปกครองที่มีฐานะยากจน ผู้ปกครองที่ติดยาเสพติดทำให้ไม่มีเวลาดูแลบุตรหลานในบางพื้นที่ อาทิ สามจังหวัดชายแดนใต้ผู้ปกครองมีความพร้อมแต่ไม่ต้องการให้ลูกเข้ารับการศึกษาในระบบ นอกจากนี้ปัญหายังเกิดจากการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นที่ทำให้เด็กและเยาวชนเข้าไม่ถึงการศึกษา โดยหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่แม้จะมีองค์กรที่ขับเคลื่อนเรื่อง เด็กและเยาวชนจำนวนมาก แต่องค์กรเหล่านั้นยังขาดความ เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้ปฏิบัติยังมองไม่เห็น ภาพรวมและยังไม่ได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือกิจกรรม ระหว่างกัน

2) ปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา อาทิ ปัญหาครูมี จำนวนไม่เพียงพอต่อการดูแลเด็ก โดยมีอัตราส่วนจำนวนครู ต่อเด็กต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในระดับประเทศ โดยเฉพาะเด็กเล็ก ทำให้เด็กไม่ได้รับการดูแลได้สอดคล้องตามวัย ขาดแผนในการ พัฒนาคุณภาพครู ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของเด็ก

2. แนวทางในการเสริมสร้างให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นเป็นกลไกในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จากการดำเนินโครงการวิจัยขับเคลื่อนองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ โดยมีข้อเสนอแนะและแนวทางในการขยายผลหรือต่อยอด โครงการเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1) ควรมีการดำเนินโครงการวิจัยขับเคลื่อนองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ ด้วยการดำเนินโครงการเชิงรุก โดยส่งเสริมให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีปัญหาความเหลื่อมล้ำให้ดำเนิน โครงการ หรืออาจกำหนดประเด็นในการขับเคลื่อนที่ เฉพาะเจาะจงไปที่กลุ่มเด็กและเยาวชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มี ปัญหา

2) การขับเคลื่อนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สร้างการศึกษาเพื่อความเสมอภาคโดยการจัดการศึกษาเพื่อ ทำให้ทุกคนมีการศึกษาที่ใกล้เคียงกัน

3) การขับเคลื่อนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดการศึกษาในลักษณะ Education for All หรือ All for Education เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา โดยควร สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาแบบ Education for All ได้แก่ การจัดการศึกษาให้ครบทุกช่วงชั้น เป็นการศึกษาดูแลชีวิตสำหรับประชาชน การจัดการศึกษา ให้ทุกกลุ่มคน ตั้งแต่คนที่อยู่ในวัยเรียนในระบบ นอกวัยเรียน วัยแรงงาน การส่งเสริมให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ และการจัดการศึกษาแบบ All of Education ได้แก่ การดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำให้เกิด กระบวนการเรียนรู้ด้วยการกำหนดเป้าหมายระยะยาวร่วมกัน เป็นการมุ่งเน้นการมอบการศึกษาไปสู่การคำนึงถึงความ ต้องการของผู้เรียนให้มากขึ้น

4) ปฏิรูปกระบวนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่และ กลุ่มเป้าหมาย จากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นปัญหาสำคัญ ของการจัดการศึกษาในพื้นที่กล่าวคือ การจัดการศึกษามีการ แยกส่วนตามหน่วยงานต้นสังกัด อาทิ ผู้บริหารองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษา เฉพาะสถานศึกษาในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. การขับเคลื่อนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนิน โครงการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

จากกระบวนการขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาทั้ง 11 แห่ง โดยเฉพาะจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นได้ โดยมีโครงการและแผนงานที่เสริมสร้างความ เสมอภาคทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) กลุ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับกองทุนเพื่อ การศึกษาของเด็กและเยาวชน จำนวน 4 โครงการ 2) กลุ่ม โครงการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเด็กพิเศษและเด็กด้อยโอกาสทาง การศึกษา จำนวน 3 โครงการ 3) กลุ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับ การเข้าถึงการศึกษาของเด็ก จำนวน 1 โครงการ 4) กลุ่ม โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอน จำนวน 3 โครงการ และ 5) กลุ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา จำนวน 1 โครงการ โดยมีการ ดำเนินโครงการ อาทิ มีการจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกันกับ ผู้นำชุมชน บุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา ภาศิ เครือข่ายการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ กำหนดแผนการ ดำเนินงาน เพื่อหาแนวทางจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนและ ช่วยเหลือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และยังมี การประกาศนโยบายการศึกษา โดยเป็นการกำหนดนโยบายเพื่อ ส่งเสริมแหล่งการศึกษาขั้นดีสำหรับเด็กและเยาวชน

4. ข้อเสนอแนะและแนวทางการขยายผลหรือ ต่อยอดโครงการเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

1) ระยะเริ่มต้นโครงการ

1.1) การคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเข้าร่วมโครงการ ได้แก่ 1) การคัดเลือกองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเพื่อเข้าร่วมโครงการ และ 2) การส่งเสริมให้มีภาศิ เครือข่ายเข้าร่วมในโครงการ โดยการรับสมัคร อปท. ในรูปแบบเดิมหรือการรับสมัคร อปท. ในเชิงรุก โดยเฉพาะกลุ่ม พื้นที่เป้าหมาย โดยเฉพาะผู้เชี่ยวชาญเฉพาะในพื้นที่ เพื่อเป็น ที่ปรึกษาและต่อยอดหลังจากเสร็จสิ้นโครงการแล้ว

1.2) ขึ้นเตรียมความพร้อม ได้แก่ 1) การให้ ความรู้เพิ่มเติมในประเด็นเรื่องความเสมอภาคทางการศึกษา

และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับเชิงลึก 2) การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการ และ 3) การจัดทำคู่มือโครงการวิจัยขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่โดยตรง

2) ระยะขับเคลื่อนโครงการ

2.1) ขั้นตอนการเสาะหาข้อเท็จจริง ได้แก่

1) การส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำฐานข้อมูลความเหลื่อมล้ำในระดับพื้นที่ก่อนเป็นโครงการหรือกิจกรรมแรก 2) ในขั้นตอนของการวิเคราะห์ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งกลับข้อมูลที่ได้กลับไปสู่ชุมชน และ 4) ปรับวิธีคิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มองเด็กและเยาวชนทุกคนในพื้นที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดูแล

2.2) **ขั้นปิดหมุดและชี้เป้า** ได้แก่ 1) ส่งเสริมและเน้นย้ำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกระบวนการในการวิเคราะห์แนวทาง/วิธีการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ทั้งหมดที่จำเป็นต้องดำเนินการก่อนที่จะคัดเลือกบางโครงการขึ้นมาดำเนินการ และ 2) สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนท้องถิ่นเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาในพื้นที่หรือแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาในระยะยาวและครอบคลุม

2.3) พัฒนาและออกแบบโครงการ ได้แก่

1) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตระหนักถึงความยั่งยืนของโครงการ 2) พัฒนากิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ และ 3) ขยายระยะเวลาในการดำเนินโครงการเพื่อให้สามารถประเมินผลสำเร็จของโครงการได้

2.4) **ขั้นตอนการขับเคลื่อน** ได้แก่ การติดตามความก้าวหน้าและการประเมินผลโครงการ ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขับเคลื่อนผ่านเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ 2) ส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน 3) ให้ความสำคัญกับการประเมินความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในการดำเนินโครงการ และ 4) กำหนดให้มีการประเมินผลโครงการทั้งระยะสั้นและระยะยาว

3) ระยะขยายผล

3.1) **การขยายผลหรือต่อยอดจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลุ่มเดิม** ได้แก่ 1) ติดตามและประเมินผลสำเร็จของโครงการในระยะที่ 1 2) ถอดบทเรียนประสบการณ์

การขับเคลื่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3) สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ต่อยอดการดำเนินโครงการในระยะที่ 2

3.2) **การขยายผลหรือต่อยอดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ** ได้แก่ 1) ควรมีการดำเนินโครงการวิจัยขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ในระยะที่สอง ด้วยการดำเนินโครงการเชิงรุก 2) การขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างการศึกษาเพื่อความเสมอภาค และ 3) การขับเคลื่อนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาในลักษณะ “Education for All” และ “All for Education”

บทสรุปและการวิเคราะห์

การขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสภาพปัญหาทางด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่แตกต่างกันตามบริบทพื้นที่ ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความยากจนได้นำมาสู่ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กและเยาวชน ปัญหาพ่อแม่หย่าร้างทำให้เด็กไม่ได้รับการดูแลเป็นที่มาของเด็กและเยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา และในช่วงที่เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ทำให้เห็นถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามากยิ่งขึ้น ดังนั้น ท้องถิ่นจึงมีความสำคัญในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ โดยการขับเคลื่อนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินโครงการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษานั้น ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่จะเข้ามาเป็นเครือข่าย เป็นการทำงานส่วนขององค์กรภาคีเครือข่ายด้านการศึกษาในพื้นที่ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย ขณะเดียวกันควรเปิดเวทีให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเข้ามารับรู้การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาและเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เพื่อขยายเครือข่ายการขับเคลื่อนการศึกษาไปยังพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ทั้งนี้ ภาครัฐควรสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมผ่านนโยบายและการสนับสนุนงบประมาณต่าง ๆ เพื่อให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญและแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุมากกว่าที่จะเน้นในเรื่องการส่งเคราะห์ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ และไม่ก่อให้เกิดความยั่งยืน

ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่นำเสนอไปข้างต้นเป็นเพียงบทสรุป
ในประเด็นที่สำคัญ หากผู้อ่านมีความสนใจต้องการศึกษา
รายละเอียดเพิ่มเติม สามารถสืบค้นได้ตั้ง QR Code ที่แนบมา
ท้ายบทความนี้

บรรณานุกรม

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2563). 5 นวัตกรรมที่จะมาทำให้
ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาหายไป ภายใต้แนวคิด All for
Education. สืบค้น 28 พฤษภาคม 2567 จาก
<https://www.eef.or.th/knowledge-19-10-20/>

ทรงชัย ทองปาน. การขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไก
ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา. (2565) สืบค้น 5 เมษายน 2567
จาก [https://www.kpi-lib.com/flippdf/
kpi22373/kpi22373.html](https://www.kpi-lib.com/flippdf/kpi22373/kpi22373.html)

ศึกษารายละเอียดของรายงานวิจัยได้ที่

ระบบการศึกษาในประเทศไทย

เรียบเรียงโดย บุชิตา ไวทยานนท์

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

ประเทศไทยมีความพยายามในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการศึกษาไทยมาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงพบว่าการศึกษาไทยไม่ได้ปรับตัวไปในทิศทางที่ดีขึ้นตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ คุณภาพการศึกษาโดยเฉลี่ยยังคงอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าที่คาดหวัง หรือแม้กระทั่งสภาพความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ยังคงเป็นปัญหาหลักของประเทศ ถึงแม้ว่าภาครัฐได้จัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาในสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้น ในช่วงปี 2562–2566 กระทรวงศึกษาธิการเป็นกระทรวงที่ได้รับงบประมาณสูงสุดเมื่อเทียบกับกระทรวงอื่น ๆ โดยความล้มเหลวของการปฏิรูปการศึกษาเป็นผลมาจากการแก้ไขปัญหายังมีองค์ความรู้ไม่เพียงพอ ถึงแม้จะมีการกำหนดนโยบายด้านการศึกษาหลายด้าน เช่น การยกระดับคุณภาพการศึกษา การสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษาทุกช่วงวัย การขับเคลื่อนกฎหมายการศึกษาและแผนการศึกษาแห่งชาติ ฯลฯ ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในส่วนของแนวคิดนโยบาย ปัจจัยเชิงสถาบัน รวมถึงการที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งต่างก็มีผลประโยชน์ มีจุดยืน และมีอำนาจแตกต่างกัน

การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นวาระแห่งชาติพร้อมกับการเกิดขึ้นของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) ซึ่งเกิดขึ้นจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และนำมาสู่การผลักดันประเด็นการปฏิรูปที่ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องหลายด้าน อาทิ การก่อดึงกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) การสร้างพื้นที่นวัตกรรมด้านการศึกษา การเร่งพัฒนาเด็กปฐมวัย การปรับปรุงกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่รัฐบาลให้การสนับสนุนขยายโอกาสและพัฒนาศึกษาของประเทศโดยจัดตั้งกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้ดำเนินการกู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยมีความประสงค์ให้เด็กและเยาวชนมีการศึกษามากขึ้น แต่เกณฑ์การพิจารณาให้ทุนยังไม่สอดคล้องกับการขาดแคลนแรงงานในปัจจุบัน โดยกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาจะสามารถขอทุนได้ในทุกคณะที่ต้องการศึกษา ทำให้นักศึกษาส่วนหนึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วไม่สามารถทำงานให้สาขาที่ขาดแคลนได้ ส่งผลกระทบต่อตรงต่อการชำระหนี้ของกองทุนฯ รวมทั้งการขาดความรับผิดชอบของลูกหนี้ และได้มีกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) ทำให้ผู้กู้ยืมเพื่อศึกษาน้อยลง เนื่องจากมีเงื่อนไขในการให้ทุนโดยกำหนดเฉพาะสาขาวิชาที่เป็นความต้องการหลักและมีความชัดเจนของการผลิตกำลังแรงงานที่ขาดแคลน ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหากองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพ โดยให้มีการกู้และสงคืนเงินอย่างรัดกุม เหมาะสม รวมทั้งไม่เกิดปัญหาความล่าช้าซ้อนในการกู้ยืม และเนื่องจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาตามพระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2541 และกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคตตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการบริหารกองทุนเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2549 ที่ออกตามพระราชบัญญัติเงินคงคลัง พ.ศ. 2491 มีการบริหารจัดการและการดำเนินการที่มีข้อจำกัดและไม่สอดคล้องกับนโยบายการผลิตแรงงานที่ขาดแคลนและการพัฒนาประเทศ จึงได้ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา เพื่อเป็นการบูรณาการการบริหารจัดการและการดำเนินการของทั้งสองกองทุนดังกล่าวให้มีเอกภาพอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันและเพิ่มมาตรการในการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อาจกล่าวได้ว่าปัญหาของระบบการศึกษาประเทศไทยมีสาเหตุมาจากการที่สังคมไทยมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและขาดภาวะสมดุล ส่งผลให้ปัจจุบันไทยเกิดวิกฤตในหลาย ๆ ด้าน เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ภาวะเศรษฐกิจ ภาระหนี้สิน การว่างงาน ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม ครอบครัวแตกแยก ปัญหาที่สะท้อนความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทย มีดังนี้

1. ปัญหาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน แม้จะมีการจัดสอบวัดระดับความรู้ระดับชาติในทุก ๆ ปี ให้แก่นักเรียนไทย แต่ผลการสอบวัดระดับมักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพในการศึกษา เพื่อให้ได้ผลการสอบที่น่าพึงพอใจ ทำให้นักเรียนหรือผู้ปกครองหลายคน จำเป็นต้องเสียเงินจำนวนมากเพื่อเรียนพิเศษเพิ่มเติม สิ่งนี้ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สืบเนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันในด้านฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว จึงทำให้การเข้าถึงการศึกษาของนักเรียนไทยแตกต่างกัน

2. ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอน เป็นปัญหาที่สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างในการผลิตครู เพื่อเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษา เนื่องจากอัตราการแข่งขันในการสอบบรรจุข้าราชการครูที่สูงมาก ในขณะที่อัตราการรับเข้าบรรจุนั้นมีจำนวนน้อย ส่งผลให้ขาดแคลนครูผู้สอนในบางรายวิชาอยู่เป็นจำนวนมาก และยังพบว่าครูจำนวนมากต้องรับภาระหน้าที่ที่หลากหลายสวนทางกับอัตราค่าตอบแทนที่ควรได้รับ รวมถึงสวัสดิการที่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่ชนบท จึงทำให้นักเรียนจำนวนมากไม่เลือกประกอบอาชีพครู ทำให้นักเรียนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้และไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง

3. ปัญหาขาดแรงงาน มีผู้เรียนมีจำนวนมากแต่ยังตกรงาน แม้ในแต่ละปีมีบัณฑิตที่จบการศึกษาจำนวนมาก แต่กลับไม่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งเป็นผลมาจากระบบการศึกษาในปัจจุบันที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรต่าง ๆ เนื่องจากระบบโครงสร้างทางการศึกษาไทยทำให้นักเรียนหรือนักศึกษาขาดประสบการณ์ในการเรียนรู้และการทำงาน

4. ปัญหาคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ปัจจุบันสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาหลายแห่งมีการเปิดรับนักศึกษาเป็นจำนวนมากและเริ่มดำเนินการจัดการระบบคล้ายกับการประกอบธุรกิจ กล่าวคือมีสถาบันทางการศึกษาเป็นผู้ให้บริการ ในขณะที่นักเรียนหรือนักศึกษาเปรียบเสมือนกลุ่มลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการ จึงทำให้สถาบันในระดับอุดมศึกษาหลายแห่งรับนักศึกษาโดยเน้นปริมาณของจำนวนนักศึกษามากกว่าการคำนึงถึงคุณภาพทางการศึกษา โดยสถานศึกษาบางแห่งมีการปรับปรุงแบบหลักสูตร เพื่อทำให้ง่ายต่อการเข้าศึกษาของนักเรียน อาทิ การเปิดโครงการพิเศษต่าง ๆ ที่มีค่าเทอมที่สูงขึ้น จนทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้มหาวิทยาลัยไม่สามารถผลิตบัณฑิตให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคตได้

ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นปัญหาที่อยู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน และแม้จะมีความพยายามออกนโยบายต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวแต่ยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างเด็ดขาด โดยนโยบายลดปัญหาในสถานศึกษาและแนวทางการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มีดังนี้

1. มาตรการลดความเหลื่อมล้ำจากรัฐบาล เป็นการออกนโยบายเพื่อช่วยเหลือให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสได้รับสิทธิที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาทิ นโยบายการกำหนดให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการสนับสนุนค่าเล่าเรียนให้แก่เด็กนักเรียน อีกทั้งปัจจุบันภาครัฐยังมีการสนับสนุนและดูแลให้โรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล สามารถเข้าถึงสื่อการเรียนการสอนได้อย่างเท่าเทียมกับโรงเรียนในพื้นที่เขตเมือง

โดยมีการช่วยเหลือในการจัดหาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และการติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ช่วยให้ขอบข่ายการเรียนรู้มีความสะดวกมากขึ้น

2. สนับสนุนการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถมีโอกาสที่ดีทางการศึกษาได้ เนื่องจากเมื่อผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา จะช่วยให้ผู้ปกครองตระหนักถึงความสำคัญของการสนับสนุนการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตน อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นให้บุตรหลานของตนเอาใจใส่การเรียนอีกด้วย

3. การขยายขนาดโรงเรียนให้เหมาะสม สามารถช่วยให้เด็กนักเรียนจำนวนมากมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน ช่วยลดความต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เนื่องจากเด็กนักเรียนได้รับการเรียนการสอนภายใต้มาตรฐานเดียวกันและยังช่วยลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากคุณภาพของโรงเรียนได้

4. การส่งเสริมกิจกรรมหรือทักษะพิเศษต่าง ๆ นอกจากช่วยให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่รอบด้านและหลากหลายนอกจากทักษะทางด้านวิชาการแล้ว การส่งเสริมกิจกรรมยังช่วยทำให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสผ่อนคลายจากการเรียนและทำให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนลดลงได้เช่นกัน

5. การเพิ่มจำนวนครูต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น ช่วยส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. การจัดสรรกองทุนเพื่อการศึกษา เนื่องจากปัญหาใหญ่ที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามาจากปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเด็กและเยาวชนจำนวนมากที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะยากจน โอกาสในการศึกษามีน้อย เพราะขาดทุนการศึกษาและค่าเล่าเรียน ดังนั้น จึงควรมีกองทุนเพื่อการศึกษา เพื่อช่วยเหลือปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากการขาดแคลนทุนทรัพย์ในการศึกษาเล่าเรียนและให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนได้รับการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อวางรากฐานให้คุณภาพชีวิตเยาวชนให้ดีขึ้นต่อไป

จากปัญหาอุปสรรคและนโยบายในการแก้ไขปัญหาลักษณะนี้ ภาครัฐควรตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว และกำหนดแนวทางแก้ไขเพื่อนำไปสู่การปฏิรูประบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างคุณภาพให้กับประชากร โดยต้องมีการปฏิรูประบบการศึกษาที่จะต้องปฏิรูปบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งด้านนโยบาย กฎหมาย และแนวปฏิบัติ พร้อมทั้งมีการพัฒนาหลักสูตร คุณภาพ และบูรณาการเสริมสร้างคุณภาพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับการขาดแคลนแรงงานฝีมือและสามารถทันต่อความต้องการพัฒนาประเทศ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการขององค์กรต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษามีความครอบคลุมในแต่ละพื้นที่และบริบทแวดล้อมเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพของประชากรไทยอย่างยั่งยืน

R&D

Research & Development

Secretariat of the House of Representatives

การเผยแพร่ความรู้ด้านงานวิจัยและพัฒนา โดยกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มีผลงาน 6 รูปแบบที่สำคัญ ซึ่งสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์ “คลังสารสนเทศของสถาบันนิติบัญญัติ” ดังนี้

1. รายงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ (full text) โดยสถาบัน นักวิชาการอิสระ และนิสิตนักศึกษา ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานฯ รวมถึงผลงานวิจัยที่จัดทำโดยบุคลากรของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา
2. บทความวิจัยปริทัศน์ (Research Review Article) บทความวิชาการที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวความคิดองค์ความรู้ และผลงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อประมวลความรู้และหาข้อสรุปในเรื่องหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ ทั้งข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะในวงสาธารณะและกิจการที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายนิติบัญญัติ
3. บทความวิจัยสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการ (Research Focus) เอกสารทางวิชาการที่รวบรวมข้อมูลในรูปของบทความวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร และภารกิจของคณะกรรมการสามัญ
4. เอกสารวิชาการ “เกาะกระแสโพล” เป็นเอกสารที่นำเสนอผลการสำรวจความคิดเห็น (Poll) ในประเด็นที่อยู่ในกระแสความสนใจของสังคม พร้อมทั้งวิเคราะห์เสนอความคิดเห็นและมุมมองด้านต่าง ๆ ด้วยการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. บทสรุปเชิงนโยบาย (Policy Brief)เป็นการศึกษาผลงานวิจัยหรืองานวิชาการมาศึกษาประกอบกันในขอบเขตของปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อนำเสนอโยบายทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ให้แก่ผู้อ่านที่เป็นข้อเสนอแนะหรือแนวทางแก้ไขปัญหาที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ

เข้าถึงและเรียกดูเอกสาร (download) ทั้ง 5 ฉบับข้างต้นได้ที่

6. บทความวิจัยออกอากาศในรายการวิจัยก้าวไกล สามารถรับฟังได้ในรายการ “วิจัยก้าวไกล” ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ระบบ F.M. คลื่นความถี่ 87.5 MHz และระบบ A.M. คลื่นความถี่ 1071 KHz ทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 07.30–08.00 นาฬิกา

รับฟังรายการย้อนหลังได้ที่

**กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
1111 ถนนสามเสน แขวงนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทร : 02-242-5900 ต่อ 5761**